

På eget kunstgress

Vålerengas nye stadion på Guldhaug som valgkampsak

Kenneth Berg

Masteroppgave i samfunnsøkonomi

Økonomisk institutt

UNIVERSITETET I OSLO

1/2-2010

Forord

Denne oppgaven er den avsluttende oppgaven på min til sammen femårige masterutdanning i samfunnsøkonomi. Det meste er unnagjort på Universitetet i Oslo, men deler av den er også tatt i Australia og på Hawaii.

Jeg må selvfølgelig takke veilederen min, Jon Fiva. Først og fremst for veldig god hjelp og hyggelige samtaler, men også for utallige målgevende pasninger i forbindelse med Økonomisk institutts ukentlige fotballøkt, og for glimrende privatundervisning i økonometri.

Jeg må også takke Kjell Henning Thon for å ha skaffet medlemstall for Klanen, og Oslo kommune – ikke minst Plan- og bygningsetaten – for framskaffelse av diverse tallmaterialer og kartverk. Det er ingen tvil om at offentlig sektor har et ufortjent dårlig rykte.

Jeg har fulgt nøye med på debatten om – og prosessen rundt – et nytt stadionanlegg for Vålerenga, og jeg syntes derfor det kunne være interessant å skrive masteroppgaven min om dette temaet. To av mine største lidenskaper er politikk og fotball, så når jeg fant en måte å kombinere dette på i masteroppgaven min kunne det på mange måter ikke bli bedre.

Til slutt vil jeg takke professor Atle Seierstad, som har lært meg alt jeg kan om matematikk, Remy Edseth for god hjelp med oppgaven og et fantastisk halvår i paradis, og selvfølgelig Lånekassen for finansiering av herligheten.

Sammendrag

Vålerenga Fotball har i lang tid vært ute etter sitt eget stadionanlegg, og mange forskjellige plasseringer har blitt foreslått opp gjennom årene. I 2006 ble det klart at det mest realistiske alternativet var tomta til den gamle sykkelvelodromen ved Valle Hovin, eller Guldhaug som området opprinnelig heter.

Fram mot kommunevalget i 2007 prøvde Vålerenga å få hovedstadens politikere med på å selge dem denne tomte for én krone, mot at Vålerenga forpliktet seg til å bygge ut området etter visse forutsener. Dette ble en relativt stor valgkampsak, og alle partiene i bystyret – med unntak av Høyre – støttet forslaget.

Fram mot valget i 2007 var byrådet i Oslo en borgelig mindretallskoalisjon bestående av Høyre og FrP, med Høyre som det ledende partiet. Den sosialistiske opposisjonen bestående av AP, SV og RV gikk til valg på et nytt byråd, der alle partiene ville vært for å gi Vålerenga en stadiontomt.

I oppgaven vil jeg diskutere argumenter for og imot offentlig subsidiering av denne typen. Det er vanskelig å svare på om offentlig subsidiering av en stadiontomt er samfunnsøkonomisk lønnsomt, noe som blant annet avhenger av hvilke eksterne effekter stadionanlegget har for lokalsamfunnet. Det er heller ikke vanskelig å se for seg at politikere kan gi subsidier som overstiger det som er samfunnsøkonomisk lønnsomt. I oppgaven diskuteres disse momentene, men en full nytte-kostnadsanalyse er utenfor rammene til denne oppgaven.

Oppgavens fokus ligger i stedet på politisk økonomi og mekanismer relatert til subsidier av denne typen. Hvis politikere ønsker å bli gjenvalgt – noe som ikke er en urimelig antagelse – kan det være lurt å innfri ønskene til sterke interessegrupper for ikke å miste stemmer, spesielt hvis regningen blir spredt utover et stort antall skattebetalere.

For at dette skal ha noen betydning, er man avhengig av at en del velgere stemmer på bakgrunn av enkeltsaker, og hovedmålet til denne oppgaven er å finne ut av i hvilken

grad denne saken påvirket valgresultatet. Metoden som er blitt brukt er lineære regresjoner, hvor sammenhengen mellom valgdeltagelse og partienes oppslutning varierer med andelen av innbyggerne som er medlem av Vålerengas supporterforening, Klanen. For å håndtere uobserverbar heterogenitet i befolkningssammensetningen, ser jeg på endringer fra 2003 (hvor stadionsaken ikke var relevant) til 2007.

En av effektene man kunne sett for seg er en relativ økning i valgdeltagelse i områder med mange vålerengasupportere. Denne effekten var det derimot ikke mulig å påvise. En annen mulig effekt er en nedgang for Høyre, men i den grad det fantes noen effekt ser den ut til å ha vært positiv.

En effekt som derimot virker klar, er at FrP hadde en relativ nedgang i områder med høy andel klansmedlemmer, en nedgang som kan forklares på to forskjellige måter. En mulighet er at velgere gikk fra FrP til Høyre fordi de var uenig i FrPs syn i stadionsaken. Dette avhenger av at velgere i områder med mange vålerengasupportere i større grad enn andre var klar over stadionsaken, noe som ikke er en urimelig antagelse.

Den andre muligheten er det kanskje lettere å tro på. Den går ut på at velgerne gikk bort fra FrP fordi de ønsket seg et annet byråd enn det Høyre-dominerte byrådet FrP var en del av, og at FrP dermed mistet velgere på tross av sin positive holdning til stadionsaken. Det er i så fall grunn til å tro at en god del av disse velgerne da gikk til Arbeiderpartiet, noe som stemmer overens både med enkelte av resultatene og sosiologiske antagelser om vålerengasupportere.

Hvilken av disse hypotesene som best forklarer FrPs nedgang er det vanskelig å si noe sikkert om, men det mest naturlige er nok å anta at det er en kombinasjon. Det ser i alle fall ut til at denne saken flyttet noen velgere, noe som er interessant nok i seg selv.

Innhold

FORORD	II
SAMMENDRAG	III
INNHold.....	V
1. INNLEDNING	1
2. VEIEN TIL STADION PÅ GULDHAUG	2
3. SUBSIDIERING AV FOTBALLAG	5
3.1 HVORFOR SUBSIDIERE ET FOTBALLAG?	5
3.2 VELGERE, ADFERD OG SUBSIDIER.....	10
4. STADIONVALGET 2007.....	20
4.1 OSLOPOLITIKK	20
4.2 HVILKE UTSLAG HADDE STADIONSAKEN PÅ VALGET?.....	22
4.3 DATA	24
4.4 ØKONOMETRISK MODELL	26
4.5 FORANDRINGER I BEFOLKNINGEN	31
4.6 FASTE EFFEKTER	34
4.7 EFFEKTEN PÅ BLOKKENE	35
4.8 NÆROMRÅDET TIL STADION	36
5. KONKLUSJON	39
KILDELISTE	41
6. VEDLEGG.....	43
6.1 FORANDRINGER I VALGKRETSENER.....	43
6.2 KART OVER HOVIN.....	44
6.3 PUNKTDIAGRAMMER	45

---

1. Innledning

Som en av svært få norske toppklubber har Vålerenga aldri hatt sin egen hjemmearena, men den 14. Mai 2008 vedtok Oslo bystyre å selge en stadiontomt til Vålerenga for én krone. Dette skjedde etter en intens lokalvalgkamp i 2007, der Vålerenga benyttet muligheten til å prøve å få politikerne til å støtte dette prosjektet.

Mange andre norske kommuner har også hjulpet sine lokale klubber med tilsvarende prosjekter, men selv om dette blir gjort, behøver ikke subsidiering av profesjonelle fotballag å være god bruk av skattebetalernes penger. I denne oppgaven vil jeg se på hvilke samfunnsøkonomiske argumenter som finnes for å subsidiere stadionanlegg, og hvordan stadionanlegg kan ende opp med å bli subsidiert selv om det objektivt sett er et samfunnsøkonomisk ulønnsomt prosjekt.

Avgjørelsen om å gi Vålerenga en tomt ble en relativt stor sak i lokalvalget 2007. Bystyrepartiene var stort sett enige om å selge tomten til Vålerenga, men Høyre var imot. Høyre var da det ledende partiet i Oslo og hadde både ordfører¹, byrådsleder og et flertall av byrådene. Når denne saken ble en valgkampsak, er det interessant å se på om det faktisk hadde noen effekt på valgresultatet, og denne oppgavens hovedmål er å finne ut i hvilken grad dette var tilfellet med stadionsaken.

Veien fram til et eget stadionanlegg for Vålerenga har vært lang, og i kapittel 2 går jeg gjennom de forskjellige forslagene som har vært diskutert gjennom klubbens snart 100 år lange historie. Kapittel 3 går gjennom økonomisk teori rundt subsidiering av idrettsklubber, og ser på forskjellige forklaringsmodeller for adferden til politikere og velgere. I kapittel 4 tar jeg for meg kommunevalget i 2007, og forsøker å finne ut hvilken effekt stadionsaken hadde på valgresultatet ved hjelp av valgstatistikk og regresjonsanalyser². Kapittel 5 er en oppsummering av oppgaven.

---

¹ Per Ditlef Simonsen trakk seg fra ordførervervet midt i valgkampen da det ble avslørt at han hadde hatt en hemmelig konto i Sveits.

² Alle analyser er gjort i Stata.

2. Veien til stadion på Guldhaug³

Diskusjonen om et eget stadionanlegg for Vålerenga har pågått lenge, og kreative forslag har på ingen måte vært mangelvare. Som en klubb med identiteten sterkt knyttet til – og en stor del av tilhengerne bosatt på – Oslo indre øst, har ikke Ullevål vært noen optimal plassering av hjemmebane.

I motsetning til de fleste andre norske toppklubber, har Vålerenga aldri hatt noen egen hjemmearena. Det nærmeste man kommer er Vålerengas gamle ”lekegrind” Bislett stadion. Da Bislett ble revet og gjenoppbygd i 2005, var det først og fremst som et moderne friidrettsstadion, noe som satte fart i planene om et eget stadionanlegg for Vålerenga.

Det har blitt foreslått flere plasseringer av et nytt Vålerenga stadion. I 1930 hadde klubben mulighet til å kjøpe ”Steinsletta” ved Vålerenga kirke, og i 1939 hadde de mulighet til å kjøpe en stadiontomt på Ulven. Etter krigen ble det også foreslått å bygge stadion ved Nygaard Fabrikker.

I senere tid har det også kommet mange ulike forslag, med ulik grad av gjennomførbarhet. En av de første ideene var å legge et nytt stadionanlegg til Jordal. Her fikk Vålerenga på plass et forslag om en fullfinansiert nærings- og idrettspark som de kalte ”Vålerenga Park”. Høsten 2003 var Vålerenga i økonomiske problemer, men skipsreder Jon Fredriksen slettet gjelda sånn at klubben kunne begynne med blanke ark. I denne prosessen ble Vålerenga fotball ASA – som eide halvparten av aksjene i stadionprosjektet – slått konkurs, og planene om nytt stadion ble lagt på is.

Det neste forslaget som kom var Bjørvika, og Entra Eiendom presenterte planene der ”Enga Amfi” var plassert på Sørenga i september 2005. Dette forslaget fikk en lunken mottagelse fra Oslos politikere, og flere alternative forslag ble lansert fra forskjellige hold. Blant forslagene var Ensjø og Oslo S.

---

³ Bygger på informasjon hentet fra vifstadion.no og Klansropet nr.77.

I 2006 presenterte bystyret en lokaliseringsstudie der de så på mulige plasseringer av et stadionanlegg, og det ble etter hvert klart at velodromtomta på Valle – eller Guldhaug som området opprinnelig heter – var det mest realistiske alternativet.

I 2007 var det kommunevalg, og Vålerenga forsøkte å gjøre stadionsaken til en valgkampsak ved å oppfordre supporterne til å støtte de partiene som ønsket å gi klubben stadiontomta for en krone. Et av valgkampens største arrangementer – en paneldebatt om stadionsaken – ble også arrangert i Valhall. Alle bystyrepartiene var representert med toppolitikere – blant dem flere listetopper – og alle partiene var enige om å gi Vålerenga stadiontomta for en krone, med unntak av Høyre som da satt i byråd sammen med FrP.

Etter valget begynte en lengre prosess med mulighetsstudier og politiske behandlinger, men 14. Mai 2008 vedtok bystyret at Vålerenga skulle få kjøpe stadiontomten på Valle for en krone. Vedtaket ble fattet med APs, SVs og FrPs stemmer, og ble som følger:

Bystyret ber byrådet overføre tomt som muliggjør stadionanlegg på Valle Hovin til Vålerenga Fotball for kr 1 under følgende forutsetninger:

- a) Bystyret forutsetter at Vålerenga Fotball fremmer forslag om regulering av et spesifikt område. Reguleringen må inkludere fotballstadion, skøytehall, næringsarealer og offentlig formål. Trafikkløsninger må også inkluderes i saken.*
- b) Bystyret ber om at det i reguleringsplanen innpasses barnehage og en skole med idrettslinje på videregående nivå i den samlede bygningsmasse.*
- c) Bystyret ber byrådet legge fram for bystyret en sak som inneholder forslag til kontrakt med Vålerenga Fotball, totalentreprise fra entreprenør fremkommet etter anbud og en samlet oppstilling som viser at stadionanlegget og at de arealer som skal beholdes av Vålerenga Fotball lar seg finansiere ved hjelp av øvrige arealer. Bystyret forutsetter at Vålerenga Fotball står som byggherre, og at Oslo kommune ikke pålegges noen form for økonomisk forpliktelse eller risiko.*

Det kom også alternative forslag fra Venstre og RV som var positive til et stadionanlegg, men som ikke inneholdt punktet om å selge tomte til Vålerenga for en krone. Disse forslagene ble for øvrig stemt ned.

Prosessen etter dette vedtaket har heller ikke vært helt problemfri. Noe av grunnen kan være at byrådene som har ansvaret for denne saken er fra Høyre, og dermed kan antas å være motstandere av prosjektet. Uansett er reguleringsarbeidet forventet å bli ferdig i 2010 sånn at byggearbeidet kan starte. Planen er å ha et stadion klart til klubbens 100-årsjubileum i 2013.

3. Subsidiering av fotballag

Det finnes flere argumenter for å subsidiere fotballag generelt, og stadionanlegg spesielt. Den viktigste grunnen er de eksterne effektene, og positive effekter for blant annet lokalt næringsliv gjør at subsidier godt kan være en god investering for samfunnet. På den annen side er det også mulig å argumentere for at subsidiene fort kan overstige disse positive effektene. Det er dessuten ikke nok at subsidiene har en positiv effekt; det kan heller ikke finnes noen alternativ bruk av de offentlige midlene som gir en større samfunnsøkonomisk gevinst.

3.1 Hvorfor subsidiere et fotballag?

Et vanlig argument mot subsidiering av toppfotball er at det er feil å gi penger til en idrett der det er så mye penger fra før, og det blir gjerne henvist til de høye spillerlønningene. Det kan sikkert være interessant å diskutere hvor mye fotballspillere tjener, men i denne sammenhengen har det ingenting med saken å gjøre. Det er effektene på marginen som er viktige, ikke hvor mye penger som finnes i fotballen fra før. Poenget er om subsidiene er en god investering i forhold til innbyggerne som bor og skatter innenfor det området politikerne har ansvar for.

Eksterne effekter

I sin bok ”Økonomisk politikk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet” definerer Kåre P. Hagen eksterne virkninger på følgende måte (Hagen, 2005):

Eksterne virkninger er velferdsrelevante virkninger av enkeltaktørers beslutninger som ikke prises i markedet, og som derfor heller ikke internaliseres i markedsbestemte inntekter og kostnader.

Et klassisk eksempel på positive eksternaliteter er en situasjon der to naboer driver hver sin lille virksomhet. Den ene har bier og driver honningproduksjon, og den andre har frukttrær. Her har de felles nytte av hverandres virksomheter ved at biene bestøver blomstene på trærne, og frukttrærne skaffer biene nektar. Disse naboene vil normalt ikke betale hverandre noe for det de skaffer hverandre, og dette kan føre til for liten produksjon av begge varer. Når fruktbonden bestemmer hvor mange trær han

skal ha, tar han kun hensyn til sin egen profitt og ikke hvilken effekt trærne har på honningproduksjonen til naboen, og det samme gjelder selvfølgelig for birøkteren. Dette gjør at vi fort kan få for lite av både blomster og bier.

En måte å få aktører til å ta hensyn til eksterne effekter er å gi subsidier. I eksempelet med blomstene og biene ville subsidiering av produksjonen kunne føre til at produksjonen kom opp på et samfunnsøkonomisk lønnsomt nivå. Dette kommer av at subsidiene vil få produksjonen til å se mer lønnsom ut for produsenten enn det som kommer til uttrykk i markedet. Den samfunnsøkonomisk optimale produksjonen oppnås ved at verdien av subsidiene tilsvarer verdien av de eksterne virkningene.

Når en fotballklubb lager budsjett – og dermed bestemmer seg for størrelsen og kvaliteten til anlegget og kvaliteten til spillerne – blir ikke nødvendigvis andre berørte aktører tatt hensyn til. Klubben forholder seg til inntekter fra publikum, eventuelle tv-rettigheter og sponsorer. Men andre aktører kan også bli påvirket av fotballklubbens valg, og dette tas kanskje ikke hensyn til av fotballklubben.

Et eksempel er lokale serveringssteder som vil oppleve økt omsetning på kampdager. Her vil omsetningen variere med prestasjonene, som igjen varierer med størrelsen på klubbens budsjett. Det er selvfølgelig mulig for det lokale næringslivet å sponse laget for å øke interessen og dermed egen omsetning, men siden det er klare insentiver til å være gratispassasjerer, er det grunn til å tro at dette ikke fullt ut vil løse denne markedssvikten.

I hvilken grad disse effektene skal tas hensyn til avhenger av hva alternativet er. Det kan tenkes at tilskuerne bruker pengene på noe annet enn fotball, for eksempel et teaterstykke med tilsvarende eksterne effekter. I så fall er det ikke noen grunn for myndigheten til å subsidiere fotballaget.

Hvor viktig det er for en by å ha en idrettsklubb kan diskuteres, men det er mulig at det kan føre til at byen blir mer attraktiv. Dette kan føre til høyere økonomisk vekst, noe som i så fall bør tas hensyn til av lokale myndigheter. Denne effekten er derimot ikke blitt påvist (Fort, 2006).

Vinnere og tapere

Noen vinner og noen taper på byggingen av et nytt stadionanlegg på Guldhaug. Det er lett å tenke at det er en form for omfordeling fra vest til øst, men det er ikke nødvendigvis så enkelt.

Mange norske kommuner har bidratt med gratis tomter til sine fotballag, men dette er ikke uten videre subsidiering. En tomt regulert til idrettsformål er mye mindre verdt enn en tomt der man kan bygge boliger eller næringseiendom, så hva alternativkostnaden av tomtene er ved en gitt regulering, er det mest interessante spørsmålet. Hvis noen hadde tilbudt seg å bygge den nye Bislett Stadion eller Holmenkollbakken kostnadsfritt – bare de fikk overta tomta – ville dette spart Oslo kommune for en hel del utgifter, og dermed vært like mye en gave til kommunen som subsidiering av utbyggerne. Med Vålerenga stadion er det allikevel ikke så enkelt.

Selv om Oslo kommune har gitt bort en tomt, kan man ikke uten videre si at Vålerenga har fått subsidier tilsvarende markedsverdien av tomta. Spørsmålet er hva alternativet hadde kostet. Hvis det eneste Vålerenga fikk var tomta til stadionanlegget og bygde dette selv, ville det være grunn til å tro at dette ville være en god investering for kommunen, men en del av avtalen er at Vålerenga også skal få ekstra arealer som skal være med på å finansiere stadionanlegget. Her er tomta til Hovin skole sentral.

En del av området som Vålerenga ønsker å overta er tomta der Hovin skole i dag ligger. Denne skolen skal rives, og planen til byrådet var å selge tomta for å finansiere byggingen av nye skoler. I et notat fra 13.2.2008 formulerer byråd for byutvikling Merete Agerbak-Jensen (H) det på denne måten:

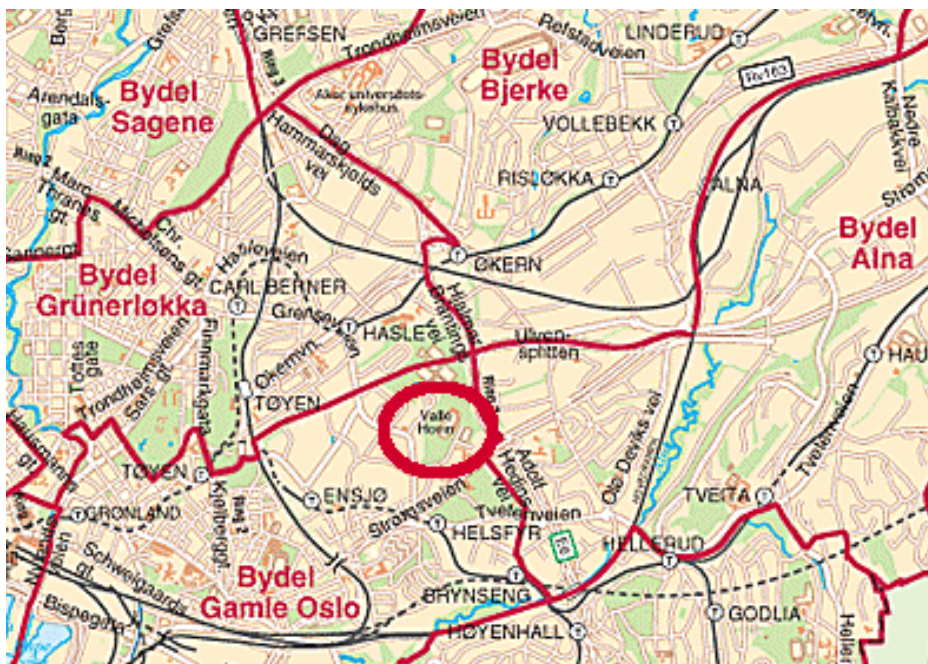
I planene for videre utbygging av skolene er det forutsatt en salgsverdi på flere hundre mill. kroner for eiendommen til Hovin skole. Dette er en del av de inntekter som er forutsatt brukt til relokalisering av skoler. Ved en lavere salgssum må mellomlegget i tilfelle dekkes av bykassen. Dersom området gis bort til VIF, må hele verdien av skoletomten dekkes av bykassen. Dette er også et forhold som bystyret må komme tilbake til i forbindelse med avgjørelsen av eventuelt salg eller feste av tomt til VIF og vilkårene for det.

Dette er en tomt som også Vålerenga har planer om å selge for å finansiere stadionanlegget. Her er spørsmålet hva som er den beste forvaltningen av kommunens eiendom, og hva som gir den høyeste nytten for Oslos innbyggere; at pengene går til bygging av nye skolebygg, eller til byggingen av et stadionanlegg.

Som en del av anlegget skal det også bygges en videregående skole og en barnehage. Hvis dette gjør at Oslo kommune sparer penger på andre investeringer, må det tas hensyn til dette når man vurderer hvordan de samlede investeringene i undervisningsbygg blir påvirket av stadionsaken.

Vålerenga stadion og groruddalssatsingen

Groruddalssatsingen er et spleiselag mellom staten og Oslo kommune der hensikten er å gjøre Groruddalen mer attraktiv. Valle Hovin ligger på grensen mellom fire bydeler; Gamle Oslo og Grünerløkka i indre øst, og Bjerke og Alna som er groruddalsbydeler. Beliggenheten til Valle Hovin kan sees på dette kartet:

Det er derfor naturlig å se på Vålerenga stadion i forhold til målsetningene i groruddalssatsingen. Hovedmålene i groruddalssatsingen er:

---

*En bærekraftig byutvikling, synlig miljøopprustning, bedre livskvalitet og samlet sett bedre levekår i Groruddalen. Det utvikles et lokalt og inkluderende samarbeid med beboere, organisasjoner, borettslag, næringsliv, bydeler og offentlige institusjoner. Groruddalens identitet og stolthet skal styrkes.*⁴

Det er flere grunner til å se Vålerenga og stadionutbyggingen i sammenheng med groruddalssatsingen, men det viktigste argumentet er nok identitetsbyggingen. Så lenge det er et politisk mål å styrke identiteten rundt Oslos østkant, kan det argumenteres for at å bruke penger på en fotballklubb som aktivt satser på å utvikle spillere fra disse områdene – og som er en viktig del av identiteten til mange av innbyggerne på Oslo øst – er god bruk av offentlige midler. Dette avhenger selvfølgelig av at det ikke finnes noen alternativ bruk av disse ressursene som er mer samfunnsøkonomisk lønnsom.

Hvorfor stadionanlegg?

Selv om det å subsidiere et fotballag kan være en god idé, er det ikke åpenbart at det er subsidiering av stadionanlegg som er den beste løsningen. Det kan tenkes at en like god løsning er å gi klubben en årlig overføring over for eksempel kommunebudsjettet. Siegfried og Zimbalist har følgende begrunnelser for hvorfor stadionsubsidier er en god idé (Fort, 2006).

1. Støtte til et stadionanlegg vil få støtte fra entreprenører og de som eier eiendommer i nærheten av anlegget.
2. Stadionsubsidier binder klubben til byen.
3. Selve subsidiene vil klubben ha nytte av over tid, og det krever også god klubbledelse for at klubben skal få fullt utbytte. En pengeoverføring gir ingen incentiver til å lede klubben godt.
4. Pengeoverføringer kan få andre aktører til også å kreve overføringer.
5. Subsidiering av stadionanlegg er mer akseptert enn å gi penger til en klubb som har en høy omsetning og høye lønninger.

---

⁴ Hentet fra groruddalssatsingens hjemmesider: prosjekt-groruddalen.oslo.kommune.no

De fleste av disse argumentene er også gyldige i forhold til norsk fotball. Unntaket er argument 2, siden det å flytte et fotballag ikke framstår som et reelt alternativ. Ser vi på argument 4, er det også interessant å se hvordan det har blitt argumentert med at også andre klubber (les: Lyn) må få en stadiontomt hvis Vålerenga får det.

3.2 Velgere, adferd og subsidier

Om stadionsaken hadde betydning for valgutfallet i 2007 eller ikke, avhenger i stor grad av hva som motiverer velgerne til å stemme. Her finnes det flere ulike modeller og teorier innenfor de ulike grenene av samfunnsvitenskapen. Økonomer ser gjerne på både politikere og velgere som rasjonelle aktører, mens andre samfunnsvitere har andre forklaringsmodeller på velgeratferd.

Rasjonelle velgere eller partisupportere?

Når politikere bestemmer seg for å subsidiere en idrettsklubb, er det ikke åpenbart at det eneste målet deres er å gjøre det som er det beste for samfunnet. Dersom politikere tar hensyn til muligheten for å bli gjenvalgt, kan man få større subsidier enn det som er samfunnsøkonomisk lønnsomt.

For at denne mekanismen skal gjelde, trenger man ikke å anta at det *eneste* politikerne bryr seg om er sine egne muligheter ved neste valg. Det kan godt tenkes at de i all hovedsak prøver å gjøre det som er best for befolkningen, men at taktiske hensyn også spiller en rolle, kanskje spesielt i forkant av et valg.

At politikere tilpasser politikken etter valgsyklusene er godt dokumentert, særlig gjennom studier av økonomiske konjunkturer. Disse studiene viser at konjunkturerne gjerne følger valgsyklusene fordi politikerne bruker mer penger, flytter penger over på mer synlige prosjekter, ansetter flere offentlig ansatte og senker skattene i forkant av et valg. Eksempler på slike studier er Veiga og Veiga (2007) som tar for seg portugisiske kommuner, og Dahlberg og Mork (2008) som ser på kommuner i Sverige og Finland.

I utgangspunktet er det bra at politikerne tar hensyn til velgernes ønsker når de tar avgjørelsene sine. Hvis alle politikerne stemmer på samme måte som velgerne de har i ryggen ville gjort, gir dette i utgangspunktet et godt fungerende representativt demokrati, men dette behøver på ingen måte å bli resultatet. Hvis vi tar utgangspunkt i at velgerne også er rasjonelle aktører, vil de stemme på de politikerne de tror vil ivareta deres interesser best, men dette er ikke helt uproblematisk.

Rasjonelle velgere stemmer på bakgrunn av egeninteresse. De skaffer seg tilstrekkelig informasjon, for så å stemme i forhold til hva de tror vil maksimere deres egen nytte (Harrop og Miller, 1987). Modellen med rasjonelle velgere kommer fra Anthony Downs som i 1957 med boka *"An Economic Theory of Democracy"*, viser hva som skal til for at et rasjonelt individ skal ta seg bryet med å gå og stemme. En enkel modell for dette, også inneholdende konsumnytte eller "consumption benefit of voting" av det å gå og stemme, ble satt opp på av Riker og Ordeshook (1968). En stor litteratur bygger på disse viktige bidragene, se Dhillon og Peralta (2002) for en oversikt. Modellen til Riker og Ordeshook kan fremstilles som følger:

$$(1) \quad R_i = B_i p_i + D_i - C_i$$

Her er R nettonytten av å stemme for velger i . B er den ekstra nytten velgeren får hvis kandidaten i stemmer på vinner, og p er sannsynligheten for at i s stemme er den avgjørende. D er konsumnyttens i får av det å gå og stemme, mens C er kostnaden. Dette betyr at velger i vil gå og stemme hvis:

$$(2) \quad R_i > 0$$

Sannsynligheten for at en enkelt velger vil avgjøre valget er veldig liten, og derfor vil nytten av selve stemmegivningen også være veldig liten (Dhillon og Peralta, 2002). Dette betyr at i den enkleste Downs modellen (uten D -leddet) vil ingen delta selv for svært moderate nivåer på C . Det er ikke kostnadsfritt å stemme, både innhenting av informasjon og turen til stemmelokalet tar verdifull fritid. Det at folk faktisk går og stemmer, på tross av at sannsynligheten for å avgi den avgjørende stemmen er så forvinnende liten, kalles gjerne velgerparadokset eller "the paradox of voting". D -

leddet løser dette problemet ved å legge inn en antagelse om at det også er en form for konsumnytte forbundet med det å stemme.

Medianvelgerteori er også mye brukt blant økonomer, og går ut på at det er synet til medianvelgeren som vinner gjennom ved et valg. Denne tilnærmingen er blitt mye brukt for å modellere lokal ressursallokering, spesielt i USA (Sørensen, 1995).

Medianvelgerteori fungerer best i valg der flertallet bestemmer i en enkelt sak, for eksempel et amerikansk presidentvalg med to kandidater, eller et norsk EU-valg der det er to klare alternativer. Denne tilnærmingen er derfor bedre egnet til et topartisystem enn til det norske systemet. Norsk politikk er basert på flere partier og indirekte demokrati, og på grunn av dette er det liten grunn til å tro at medianvelgeren trenger å være den avgjørende aktøren i norsk politikk (Sørensen, 1995).

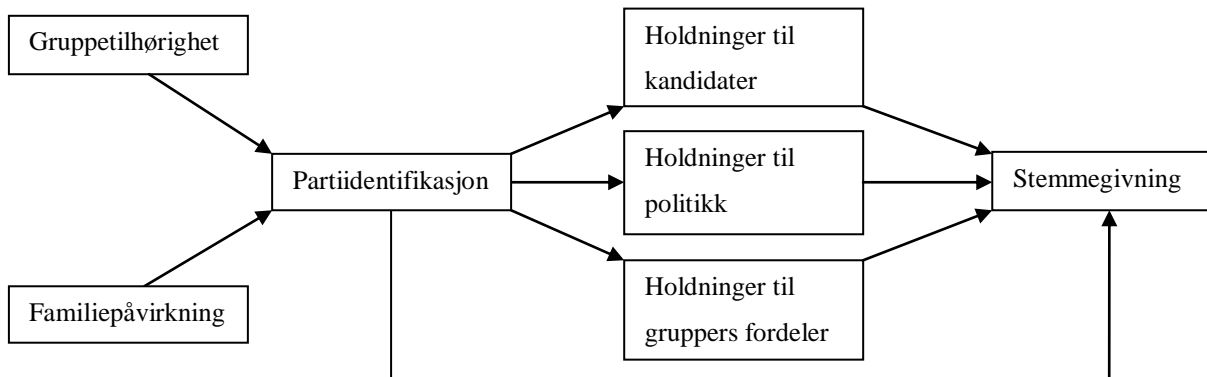
Mange velgere har noen saker de synes er viktige, og som har konsekvenser for hvem de stemmer på, mens de i liten grad forholder seg til de fleste andre sakene. De som ofte stemmer på bakgrunn av enkeltsaker er ungdom og personer som ikke tilhører organisasjoner eller spesielle grupper (Harrop og Miller, 1987). Hvis det å identifisere seg med Vålerenga også henger sammen med å stemme på spesielle partier, kan det ha konsekvenser for effekten av stadionsaken på valgresultatet. Det kan også se ut til at enkeltsaker har blitt viktigere for velgerne de siste tiårene (Harrop og Miller, 1987), noe som taler for at det burde være mulig å finne en effekt.

Et spørsmål om subsidier vil kunne føre til at politikerne velger å høre på en sterk interessegruppe for ikke å støte fra seg disse velgerne, fordi andre velgere i liten grad forholder seg til dette spørsmålet når de går og stemmer. De vil selvfølgelig måtte være med å betale, men det blir gjerne en liten sum per velger (Fort, 2006). Dette kan forklare hvorfor så mange av partiene var positive til å gi stadiontomta til Vålerenga. Tar vi utgangspunkt i denne teorien, kan stadionsaken ha påvirket stemmegivningen til en del vålerengasupportere, mens andre velgere stemte på bakgrunn av sine hjertesaker.

Det er ikke rimelig å tro at alle velgere stemmer rasjonelt. En annen teori er at velgerne stemmer på partier de identifiserer seg med. Partiidentifikasjonsmodellen

eller michiganmodellen kommer fra sosialpsykologi og viser påvirkning både på og fra partiidentifikasjon:

Michiganmodellen for stemmegivning (Harrop og Miller, 1987):

Her er gruppetilhørighet en viktig faktor for hva man stemmer, og ifølge denne modellen er det en mulighet for at de som identifiserer seg med Vålerenga også i større eller mindre grad stemmer på de samme partiene.

Noe av kritikken som har kommet mot å bruke denne modellen utenfor USA går ut på at velgernes identitet er mer knyttet til klasse og religion enn til et bestemt parti (Harrop og Miller, 1987). Partivalget er allikevel knyttet til identitet, men er ikke en del av identiteten på samme måte. At Vålerenga er en viktig del av identiteten til mange av supporterne, er det i alle fall liten tvil om. Her er teksten til en av Klanens best kjente sanger: *”Vål’enga, du er min rellion, en av en million, stolt gammal tradisjon.”*

I Skandinavia stemmer folk i stor grad i henhold til klasse (Harrop og Miller, 1987). Velgere kobler politiske partier til sosiale grupper, og stemmer gjerne på partier som de føler representerer en gruppe de selv tilhører (Harrop og Miller, 1987). Den tradisjonelle klasseinndelingen til Karl Marx deler samfunnet opp i to klasser, borgerskapet som eier produksjonsmidlene, og proletariatet som selger arbeidskraften sin. Det kan diskuteres hvor relevant denne inndelingen er i dag, men Vålerenga er utvilsomt assosiert med proletariatet. Hvis det stemmer at folk velger både parti og

fotballag i henhold til klasse, er det mulig at Vålerenga-sympatisører i relativt stor grad stemmer på de samme partiene.

Politiske holdninger kan også være identitetsskapende, og fungere samlende i sosiale grupper. En sterk partiidentifikasjon kan bidra til en positiv opplevelse av det å stemme, og dermed et positivt *D*-ledd i ligning (1). Velgere kan både skifte mening i henhold til partiet de identifiserer seg med, og se bort fra at partiet har et annet syn enn dem selv i en sak, selv om denne saken er viktig (Harrop og Miller, 1987). Det kan også foregå politiske diskusjoner i ikke-politiske grupper, som kan påvirke hva medlemmene stemmer (Harrop og Miller, 1987). Siden Vålerenga er en viktig del av det sosiale livet til mange av supporterne, kan dette også være en indikasjon på at klansmedlemmer stemmer relativt likt.

Det er utvilsomt mange ulike grunner til å gå og stemme, og hva som er avgjørende for folk når de stemmer, henger blant annet sammen med utdanningsnivå. Blant velgere med høy utdanning er spesifikke saker og ideologi viktig, mens politikernes personlige egenskaper er viktigere hos velgere med lavere utdanning (Harrop og Miller, 1987). Politikere måles også på hva de har gjort tidligere, og mange er mer opptatt av resultater enn av løfter og ideologi.

”Utro” velgere har generelt mindre interesse for – og kunnskaper om – politikk enn de mer trofaste velgerne, men noen er allikevel opptatt av konkrete saker (Harrop og Miller, 1987). Hvis dette er tilfellet, kan det bety at en del mindre partiløse og politisk interesserte velgere kan ha blitt påvirket av stadionsaken, noe som vil tale for at det skal være mulig å finne effekter på valgresultatet.

Velgere har begrensede kunnskaper om politiske saker (Harrop og Miller, 1987), og Aftenposten hadde i juni 2007 en sak om hvor mye folk visste om Oslo-politikken. Her er noen av resultatene:

Bare hver tredje innbygger i hovedstaden vet hvilke to partier som sitter i byråd. De resterende 67,4 prosent svarer galt på spørsmålet "Hvilke partier sitter i byråd?". Og selv om det er elleve år siden Ap satt i byråd, tror likevel ti prosent av byens innbyggere at Ap er et byrådsparti. Hver fjerde innbygger svarer at de rett og slett ikke vet hvilke partier som sitter i byråd.⁵

Når såpass få vet hvem som styrer byen, kan det også være grunn til å tro at mange velgere ikke hadde noe forhold til stadionsaken. De man kan anta hadde kjennskap til den er selvfølgelig trofaste vålerengasupportere, men også supportere av andre fotballag, for eksempel Lyn. I tillegg bør det være rimelig å anta at beboere i nærheten av stadionanlegget hadde kjennskap til saken.

Fotball, kultur og idenitet

Aslak Sira Myhre påstår at fotball som klassekamp eller religionskrig er mer regelen enn unntaket i store deler av verden (Sira Myhre, 2006). Disse konfliktene kan ofte komme til syne i de mest klassiske fotballoppgjørene. Et par av de mest ekstreme eksemplene på hva slags konflikter fotball kan være et symbol for finner vi i Skottland og Spania.

Oppgjørene mellom de to glasgowlagene Celtic og Rangers er et av de klassiske byderbyene i fotballen, og blir gjerne omtalt som *Old firm*. Dette er også en kamp mellom Katolikker og Protestanter eller Paven og Dronningen, og har røtter tilbake til reformasjonen på 1500-tallet (Foer, 2005). Dette oppgjøret er også et symbol for motsetningene i Nord-Irland, og lagene er assosiert med henholdsvis IRA og Oransjeordenen. Selv om konflikten mellom katolikker og protestanter er blitt betraktelig mindre voldsom de siste årene, er det fortsatt de samme brutale sangene som synges når lagene spiller for fullsatte tribuner (Dobbson og Goddard, 2006).

Spania er en samling av 17 autonome regioner med stor grad av selvstyre. Blant disse er Catalonia og Madrid. Real Madrid er hovedstadslaget og dermed et symbol både på staten Spania og sentralisme, men også på Francos fasciststyre (Dobbson og

---

⁵ Fra artikkelen "Er ikke kjendiser", publisert på aftenposten.no 20/6-07.

Goddard, 2006). I motsetning til dette står Catalonias Barcelona. Dette er regnet som Catalonias landslag, og er et symbol på selvstyre. Klubben representerer også en kosmopolitisk nasjonalisme (Foer, 2005), og motsetningen mellom klubbene er derfor også politisk ladet historisk sett.

Vålerenga er heldige, for vi har den mest sammensatte, hengivne og høylytte gjengen med supportere i hele Europa. Noen bruker hele livet på å følge klubben de elsker. De fødes som, lever som og dør som Vålerenga-elskere. Jeg har enorm respekt for alle som har det sånn. Kanskje fordi jeg er sånn selv. –Freddy dos Santos (2009)

Vålerenga er kjent som et arbeiderklasselag fra Oslos østkant, og selv om dette ikke nødvendigvis stemmer så godt med virkeligheten, handler det for mange av supporterne likevel om å tilegne seg en identitet (Sira Myhre, 2006). Vålerenga er populære blant befolkningen på Oslo øst først og fremst fordi de er en klubb fra Oslo øst, og på grunn av den følelsen av tilhørighet og samhold klubben gir. Det er derfor ikke utenkelig at de som identifiserer seg med Vålerenga også stemmer på typiske ”arbeiderklassepartier”.

Valg av fotballag og parti

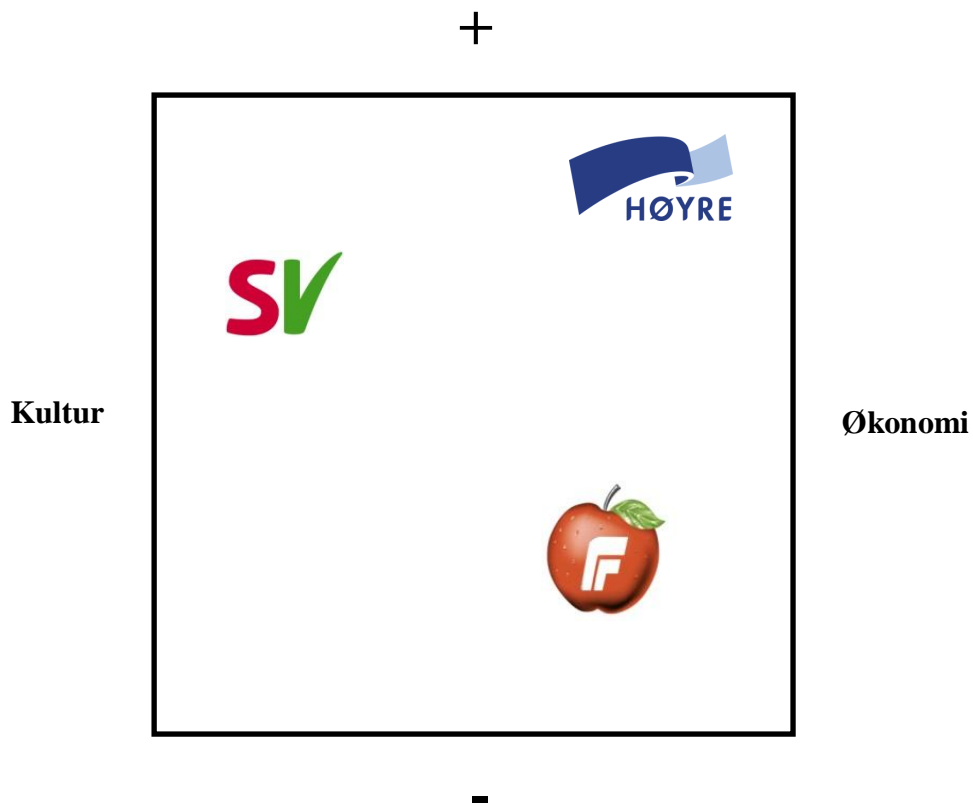
Det er vanskelig å finne tall på sammenhengen mellom valg av fotballag og parti, men hvis det er sånn at folk velger både parti og fotballag på bakgrunn av klasse og identitet er det mulig å gjøre noen antagelser.

*Folk flest velger ikke politisk parti på en kjølig, logisk og kalkulerende måte, ser det ut som. De springer heller ikke etter den første og beste enkeltsaken. Vel så mye som partiprogram og enkeltsaker, ser det ut til at vanlige velgeres partivalg handler om **identitet** (Marsdal, 2007).*

Hvis dette er riktig, og at folk velger både fotballag og parti mer med hjertet enn med hjernen, er det ikke utenkelig at sammenhengen mellom valg av lag og parti er relativt sterk.

Sosioraster er en måte å dele inn befolkningen på bakgrunn av klasse og kapital, dette måles ovenfra og ned. Fra høyre mot venstre måles det om man har overvekt av økonomisk eller kulturell kapital, altså mer penger enn utdanning eller omvendt. I

figuren er tre av partiene plassert der de har sitt tyngdepunkt av velgere. Arbeiderpartiets velgere er mer jevnt fordelt.⁶

Hvis vi prøver å plassere vålerengasupporterne sosiokulturelt vil det være naturlig å plassere de – i det minste imagemessig – i kategorien ”øldrikkende yrkesarbeidere med liten kulturell kapital”, og bør dermed plasseres til høyre og i alle fall ikke øverst. Dette er grupper som tradisjonelt har stemt Arbeiderpartiet, men i de senere årene har Fremskrittspartiet blitt vesentlig større i denne gruppen. I følge denne figuren kan vi anta at de i liten grad stemmer på verken SV eller Høyre.

⁶ Se for eksempel; sosioraster.com

Kulturpolitikk og troverdighet

Hva partiene tradisjonelt mener og har troverdighet på, er ikke helt uvesentlig når man diskuterer valg og viktige valgkampsaker. Tradisjonelt er det partiene på venstresiden som ønsker mest bruk av offentlige midler, mens partiene på høyresiden er mer restriktive.

Om et parti har troverdighet på et saksfelt er viktig i forhold til velgerne, og det kan tenkes at partienes troverdighet på kultur og idrett har hatt konsekvenser for hvordan velgerne reagerte på deres standpunkt i stadionsaken.

De fleste norske partiene stiller seg allikevel positive til å støtte opp om kulturlivet, men ett parti skiller seg ut. FrP har alltid vært motstandere av offentlig finansiering av kultur, og dette skriver de selv om dette temaet:

FrP er det eneste partiet som ikke vil bruke mer, fordi vi mener at det meste av kulturen bør være selvfinansierende.⁷

Også i handling kan det se ut til at FrP nedprioriterer kultursektoren i forhold til andre sektorer i større grad enn andre partier (Sørensen, 1995).

Dette betyr at FrPs syn i stadionsaken i stor grad går på tvers av partiets uttalte, vedtatte og tidligere gjennomførte politikk, og hvis dette er en politikk velgerne støtter kan det ha hatt konsekvenser for partiet. FrP var også et av partiene som frontet denne saken sterkest, og forslaget om å selge stadiontomta til Vålerenga var et privat forslag fra FrPs Henning Holstad.

---

⁷ Hentet fra; frp.no

Begrunnelsen for Høyres standpunkt ble gitt av Bård Folke Fredriksen under bystyrets behandling av saken og var som følger:

Det kan ikke være riktig at fellesskapet skal bidra med penger og arealer til toppfotballen utover det som skal brukes til å utøve idrett. Etter Høyres syn er det en forutsetning at dersom det offentlige skal bidra med penger, må det være fordi et viktig tilbud ellers ville forsvinne. Store eiendomsprosjekter i form av kjøpesentre og kontorbygg for å skaffe inntekter til en toppidrettsklubb, er det ikke kommunens oppgave å delfinansiere.⁸

Dette er mer i tråd med hva FrP tradisjonelt har stått for, og i mer tråd med tradisjonell høyresideideologi, som i hovedsak går ut på minst mulig innblanding fra det offentlige.

---

⁸ Video tilgjengelig på: vifstadion.no ” Videoreportasje: Stadionprosessen fra Bislett til Valle!”

4. Stadionvalget 2007

I kommunevalget 2007 var spørsmålet om Vålerenga skulle få kjøpe stadiontomt til én krone en relativt stor sak, og det er liten tvil om at Vålerenga ønsket å gjøre det til en så stor valgkampsak som mulig.

Søndag 2. September – en uke før valget – arrangerte Vålerenga et av valgkampens største arrangementer i Valhall, og flere tusen møtte opp for å høre paneldebatten mellom noen av Oslos mest profilerte politikere. Alle partiene viste seg å være positive til å støtte Vålerenga, med unntak av Høyre som på det sterkeste avviste å gi Vålerenga en stadiontomt.

I valget 2007 fikk Høyre 25 prosent av stemmene i Oslo, mens de i bydel Gamle Oslo, som er kjerneområdet til Vålerenga, fikk litt over 12. I de tre bydelene med lavest andel klansmedlemmer – Frogner, Ullern og Vestre Aker – fikk Høyre henholdsvis 40, 43 og 45 prosent. Dette gjør disse bydelene til de klart beste for Høyre.

Det er ikke lett å finne et fasitsvar på om vedtaket om å gi Vålerenga en tomt for en krone er god bruk av kommunens ressurser eller ikke, men når vedtaket skulle fattes er det grunn til å tro at alle de politiske partiene satt med nøyaktig den samme informasjonen om saken. Partienes ulike syn på saken kan komme av ulike samfunnsøkonomiske vurderinger av hva som er god bruk av kommunens ressurser, men kan også være basert på ulike ideologier, ulik velgermasse eller politisk taktikk.

Når Høyre valgte å gå mot resten av bystyret, kan dette kanskje komme av velgermassen til partiet. Hvis få høyrevelgere er tilhengere av Vålerenga, vil dette kunne være med på å forklare Høyres standpunkt.

4.1 Oslopolitikk

I Oslo er det parlamentarisme, og det blir dannet et byråd ut fra sammensetningen av bystyret. Dette fungerer på samme måte som i rikspolitikken, og bystyret er Oslos

---

storting, mens byrådet er regjeringen. Oslo er også både kommune og fylke, og bystyret fungerer derfor både som kommunestyre og fylkesting.

Kommunene og fylkeskommunene har ansvar for mange av de offentlige tjenestene til innbyggerne, blant annet veier, skoler, kollektivtrafikk og idrettsanlegg. Oslo er også delt opp i 15 bydeler som har direkte valg til sine respektive bydelsutvalg. Hver bydel er så delt opp i valgkretser, med ett valglokale i hver valgkrets. Ansvar for utføringen av enkelte oppgaver er også overført til bydelsutvalgene i de ulike bydelene. Dette gjelder blant annet eldreomsorg, barnehager og barnevern.

I norsk rikspolitikkk går det viktigste skillet mellom høyresiden og venstresiden (Strøm og Leipart, 1993). Ofte kan norsk kommunepolitikk speile rikspolitikken, men siden uenigheter om størrelsen på offentlig sektor er en vesentlig del av inndelingen mellom høyre og venstre, kan andre forhold være viktigere. Partisystemet bidrar allikevel til at skillelinjene i rikspolitikken gjerne gjør seg gjeldende også i kommunene (Gravdahl, 1998).

Det er begrenset hvor mye Oslo kommune kan styre inntektssiden. Mye er avhengig av hva stortinget bevilger, men kommunen kan bestemme satsene for en del egenandeler, og det er også mulig å ta inn eiendomsskatt. I dag blir ikke dette gjort, men eiendomsskatt er en måte å finansiere stadionanlegget hvis man ikke ønsker å ta penger fra skolebudsjettet. Det er også mulig for norske kommuner å bestemme skattenivået på inntektsskatten, men denne muligheten blir i praksis ikke benyttet. Dette skriver regjeringen om saken:

Kommunene og fylkeskommunene har i dag beskatningsfrihet i inntektsskatten for personer, ved at skattøren kan bestemmes innenfor et intervall. Reelt sett har alle kommuner og fylkeskommuner brukt høyeste skattøre siden 1979, og friheten utnyttes følgelig ikke. Bruken av maksimalt skattøre må forstås på bakgrunn av stor etterspørsel etter kommunale tjenester og et omfattende overføringssystem.⁹

---

⁹ Hentet fra Kommunal- og regionaldepartementets hjemmesider.

Fram mot valget i 2007 var byrådet sammensatt av Høyre og FrP, som styrte med støtte fra KrF og Venstre. Opposisjonen bestod av Arbeiderpartiet, SV og RV. Arbeiderpartiet og SV gikk til valg med sikte på å danne et nytt byråd med støtte fra RV, mens Høyre og FrP gikk til valg på å fortsette. Venstre og KrF ga heller aldri uttrykk for at de ønsket å kaste det sittende byrådet etter valget.

Byrådspostene som er mest relevante i forhold til stadionsaken kan sies å være finans, byutvikling og muligens utdanning, og fram mot valget i 2007 hadde Høyre alle disse. André Støylen var byråd for finans, Merete Agerbak-Jensen byråd for byutvikling, og Torger Ødegaard var byråd for kultur og utdanning.

På lynsupporternes hjemmeside bastionen.no var det i 2007 en lengre diskusjon om valget i forhold til stadionsubsidier og de ulike politikerne som stilte til valg. Her ble det listet opp Lyn-partiøter som stilte til valg, og det store flertallet var fra Høyre, blant annet Merete Agerbak-Jensen og Bård Folke Fredriksen. Det ble også nevnt noen få kandidater fra andre partier, i hovedsak Venstre.

4.2 Hvilke utslag hadde stadionsaken på valget?

For å kunne si noe mer spesifikt om hvilken effekt stadionsaken hadde på valget er det flere sammenhenger som er interessante å se nærmere på, og det er flere mulige utfall. Sammenhengen mellom det å holde med Vålerenga og det å stemme Høyre er et interessant spørsmål. Det samme er utviklingen i valgdeltagelse og oppslutning om de ulike partiene på steder med høy grad av Vålerenga-patriotisme fra 2003 til 2007, men det er ikke åpenbart hvilke effekter vi forveter å finne. Dette er noen hypoteser om hva som kan ha vært konsekvensene av stadionsaken:

Hypotese 1

Stadionsaken gjorde at Vålerenga-tilhengere stemte relativt sett mindre på Høyre i 2007 enn i 2003. Hvis stadionsaken virkelig var viktig for velgerne burde man kunne finne en relativ nedgang i oppslutning om Høyre i kretser med høy andel Vålerenga-tilhengere.

Det er også flere grunner til at vi kanskje ikke vil kunne finne denne effekten. En mulighet er at dette ikke var noen viktig sak for velgerne, og at de tok sine politiske valg basert på andre saker. En annen er at vålerengasupportere i liten grad stemmer på Høyre i utgangspunktet.

Hypotese 2

Stadionsaken ga en relativ økning i valgdeltagelse i kretser med høy andel Vålerenga-tilhengere. Hvis stadionsaken virkelig var viktig, bør det ha motivert velgerne til å gå og stemme.

Dette kan sees i sammenheng med modell (1), ved at velgerne har fått mer å vinne på å stemme, og at B nå har blitt større for vålerengasupportere. På den annen side er fortsatt sannsynligheten liten for at velger *is* stemme avgjør, spesielt når bystyreflertallet så åpenbart kom til å være for stadionanlegget også etter valget.

Hvis denne effekten ikke er synlig, finnes det også mulige forklaringer. En mulighet er at de som ikke stemmer stort sett ikke lar være å stemme av prinsipp, men at det er tilfeldigheter som gjør at de ikke kommer seg til valglokalet ved et gitt valg. En annen er at denne saken motiverte like mange motstandere av stadionanlegg til å gå og stemme, og at dette derfor tar bort den synlige effekten.

Hypotese 3

Stadionsaken gjorde at Vålerenga-tilhengere ønsket å bytte ut Høyre/FrP-byrådet, og derfor stemte mindre på begge disse partiene. Dette kan også ha gått ut over støttepartiene Venstre og KrF. Det bør derfor ha vært en relativ nedgang i oppslutning hos den borgelige blokken, og en tilsvarende framgang for de sosialistiske partiene.

I hvilken grad disse effektene er synlige avhenger av hva vålerengasupporterne stemte i utgangspunktet, og som vi tidligere har sett kan det være argumenter for at det vil være en sterkere effekt på FrP enn Høyre, siden det er grunn til å anta at relativt få vålerengasupportere stemmer Høyre i utgangspunktet.

4.3 Data

For å analysere hypotesene presentert i det foregående kapittel, trenger man data på stemmeatferd og et mål på Vålerenga-sympati. Valgresultatene er målbare og lett tilgjengelige, men hvordan man skal måle Vålerenga-sympati er i utgangspunktet ikke åpenbart. I denne analysen bruker jeg antallet medlemmer i Klanen, Vålerengas supporterforening, som en indikator på sympati for Vålerenga.

Jeg kontaktet Klanen og fikk en oversikt over antall klansmedlemmer bosatt i hvert postnummer, og fikk antall innbyggere i hvert postnummer per 1. 1. 2007 av Oslo kommune. Dette ga da en andel klansmedlemmer for hvert postnummer, noe som bør være en svært god målestokk for dette formålet. Enkelte klansmedlemmer var registrert på postbokser og ikke-eksisterende postnummer, men det gjaldt relativt få, så jeg har valgt å se bort fra disse. Til sammen har jeg benyttet 434 ulike postnummer i Oslo, og i den endelige modellen ble 414 av disse benyttet.

Valgresultatene er fordelt på valgkretser. Disse har ingen direkte sammenheng med postnummergrenser, men er en videre oppdeling av bydelene. Det var 110 valgkretser i 2007, og av disse har jeg benyttet 107 i analysene mine. Rådhuset ble tatt bort på grunn av lav valgdeltagelse og stor usikkerhet i tallmaterialet. Rådhuset er valgkrets for sentrum, et område med mye næringsvirksomhet og få boliger. Resultatene herfra antas derfor å være mer ødeleggende enn nyttige for datasettet. Kringsjå og Disen ble tatt bort fordi disse kretsene ikke fantes i 2003, og det var heller ikke mulig å bruke tall fra andre kretser på noen hensiktsmessig måte.

Valgkretsene i 2003 og 2007 var ikke identiske. Enkelte grenser var flyttet på og det var også noen flere valgkretser i 2007, men i all hovedsak var det likt. Der en valgkrets fra 2003 var delt opp i to nye i 2007, brukte jeg 2003-tallene i begge de nye kretsene. I de fleste tilfellene var det kun mindre justeringer av grensene, og der har jeg valgt å se bort fra disse. En oversikt over alle valgkretsene som ble forandret fra 03 til 07 finnes i vedlegg 6.1.

For å koble data på Vålerenga-sympati (klansmedlemmer som andel av befolkningen) med valgkrets tok jeg utgangspunkt i kart over valgkretsene og postnummergrensene, for så å plassere de ulike postnumrene inn i riktig valgkrets. Der et postnummer overlappet to eller flere valgkretser delte jeg de opp i de ulike valgkretsene basert på en subjektiv vurdering, noe som selvfølgelig ikke er ideelt.

Formelen for klansandelen for en gitt valgkrets er:

$$(3) \quad KLAN_k = \sum \frac{a_k^p K_k^p}{a_k^p I_k^p}$$

Der $KLAN$ er andel klansmedlemmer i valgkrets k , a er andelen av postnummeret som ligger i valgkretsen ($0 \leq a \leq 1$), K er antall klansmedlemmer, og I er antall innbyggere i postnummer p . Resultatet blir da summen av alle klansmedlemmer i krets k delt på innbyggerne i krets k .

Et eksempel er valgkrets Hovin. Denne kretsen består helt eller delvis av postnummer 0661, 0663, 0655 og 0662, og det er vanskelig å få disse tallene inn i et datasett uten en viss bruk av skjønnsmessige vurderinger. Som et eksempel finnes kart over disse valgkrets- og postnummergrensene i vedlegg 6.2.

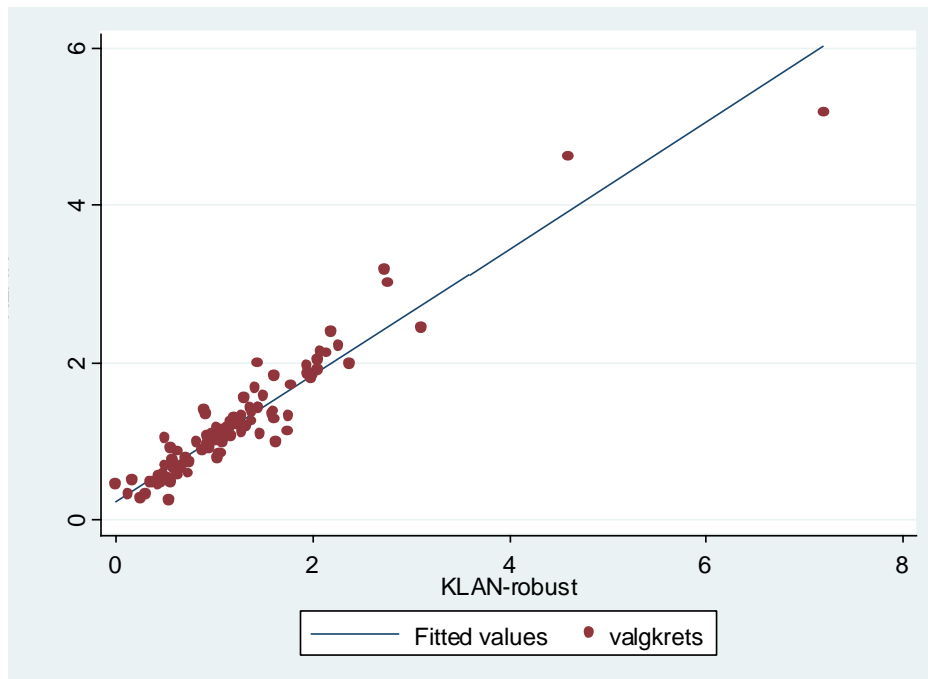
For å sjekke robustheten til disse resultatene, testet jeg også om resultatene ble de samme når jeg tok bort alle postnumrene som ligger på grensen mellom to eller flere valgkretser. Dette førte til at ytterligere 11 valgkretser ikke kunne brukes. Disse var; Jordal, Lysejordet, Ullern, Smestad, Ris, Skeidhuset, Godlia, Skøyenåsen, Østensjø, Lambertseter vgs. og Prinsdal.

Antall klansmedlemmer benyttet i den opprinnelige klansvariabelen er 6799 fordelt på 414 postnummer, mens det i den nye er 3840 klansmedlemmer fordelt på 255 postnummer.

De nye tallene gir større spredning og standardavvik i variabelen $KLAN$, og gir stort sett svakere sammenhenger i regresjonene. Dette kommer sannsynligvis av at tallmaterialet nå er vesentlig mindre, og at det derfor er større grad av tilfeldigheter.

Snittet på antall klansmedlemmer per valgkrets ligger i den opprinnelige variabelen på 16, mens det i den nye er 15. Gjennomsnittlig klansandel er derimot lik, og 1,25 % i begge variablene.

Sammenhengen mellom de to variablene kan sees i følgende grafiske framstilling:

Figur 1

Vi ser en klar sammenheng, og jeg antar derfor at den opprinnelige *KLAN*-variabelen er en god indikator på Vålerenga-sympati.

4.4 Økonometrisk modell

Målet med oppgaven er å finne ut i hvilken grad stadionsaken påvirket velgeratferd i 2007. For å analysere dette benytter jeg lineær regresjon.

Minste kvadraters metode og lineær regresjon

Ved enkel lineær regresjon med en avhengig og en uavhengig variabel, gir minste kvadraters metode oss den beste lineære sammenhengen mellom de to variablene.

Forutsetningene til minste kvadraters metode er:

1. Forventningsverdien til restleddet (ε) er 0
2. Restleddene skal være ukorrelerte og ha kovarians på 0
3. Variansen til restleddene skal være den samme for alle verdier av den avhengige variabelen

Modeller

For å finne ut av hva klansmedlemmene stemmer, og i hvor stor grad de stemmer, så jeg på sammenhengene mellom klansmedlemskap og resultatene fra valgene. For å se på sammenhengen mellom partipreferanse og klansmedlemskap benyttet jeg følgende modell:

$$(4) \quad RES_k^p = \beta_0 + \beta_1 KLAN_k + \varepsilon_k^1$$

Der RES er oppslutning for parti p i krets k og $KLAN$ er klansandelen i krets k . Her gir β_1 oss den lineære sammenhengen mellom andelen klansmedlemmer og oppslutning om partiene i de ulike valgkretsene.

På samme måte brukte jeg følgende modell for å se på sammenhengen mellom valgdeltagelse og klansmedlemskap:

$$(5) \quad OPP_k = \beta_0 + \beta_1 KLAN_k + \varepsilon_k^2$$

Her er OPP er oppmøteprosenten i krets k .

Disse resultatene gir sammenhengen mellom andelen klansmedlemmer og oppslutning om partier, og mellom andelen klansmedlemmer og hvor stor andel av velgerne som faktisk stemmer. Hvis velgerne var like langs alle uobserverbare karakteristikk – og det eneste som skilte en krets fra en annen var hvor mange som var klansmedlemmer – ville ligning (5) avsløre om innbyggerne i områder med høy andel klansmedlemmer stemte i større grad enn andre velgere, noe som ville betydd at stadionsaken hadde gitt dem mer å vinne på å stemme, og dermed høyere B .

Det er derimot liten grunn til å tro at verden er så enkel, og det er mange andre mer eller mindre uobserverbare faktorer som sannsynligvis gir kovarians mellom

restleddene og klansvariabelen. En viktig faktor er at Vålerenga er en østkantklubb, og siden østkanten generelt har lavere valgdeltagelse enn vestkanten, er det ikke urimelig å anta at sammenhengen mellom klansmedlemskap og valgdeltagelse blir negativ.

Det vi ønsker å finne ut er om stadionsaken hadde noen innvirkning på valget i 2007, og da sier ikke de foregående modellene oss så mye. For å håndtere uobserverbare kjennetegn ved befolkningen sammenlignes tall fra dette valget med valget fire år før, altså følgende modell:

$$(6) \quad \Delta RES_k^p = \beta_0 + \beta_1 KLAN_k + \varepsilon_k^3$$

Der ΔRES er forandringen i oppslutning fra 03 til 07 for parti p i krets k , målt i prosentpoeng. For å se om valgdeltagelsen gikk relativt sett opp eller ned på steder med høy andel klansmedlemmer benyttet jeg følgende modell:

$$(7) \quad \Delta OPP_k = \beta_0 + \beta_1 KLAN_k + \varepsilon_k^4$$

Der ΔOPP er forandringen i valgdeltagelse i krets k , målt i prosentpoeng. Grunnen til at variabelen $KLAN$ ikke erstattes med $\Delta KLAN$ er at det er hvor mange som holdt med Vålerenga i 2007 i de ulike kretsene som er interessant, ikke hvordan dette har forandret seg. Antallet klansmedlemmer i 2003 antas heller ikke å ha noen betydning, siden ingen av de viktige sakene i 2003 var relatert til Vålerenga.

Den manglende sammenhengen mellom postnummer og valgkretser fører til en viss usikkerhet rundt andelen klansmedlemmer. Et problem med denne usikkerheten er regresjonsutvanning. Hvis vi har stor usikkerhet i en uavhengig variabel, vil dette i tillegg til å føre til unøyaktigheter også dra estimatet mot null, i motsetning til usikkerhet i den avhengige variabelen som bare skaper unøyaktige estimater men ingen skjevheter. Dette kan gi oss svakere sammenhenger enn det i virkeligheten er.

Resultater

Variablene har følgende kjennetegn, og alle består av 107 observasjoner, *rest* er den samlede oppslutningen om de resterende partiene.

Variabel	Gjennomsnitt	Standardavvik	Min	Max
<i>KLAN</i>	1.25	0.80	0.25	5.17
<i>AP 03</i>	25.30	8.81	7.33	39.24
<i>SV 03</i>	20.10	6.59	5.9	35.16
<i>KrF 03</i>	2.98	1.41	0.87	10.29
<i>V 03</i>	4.11	1.98	1.03	8.1
<i>H 03</i>	24.95	13.91	7.06	61.19
<i>FrP 03</i>	16.70	4.67	7.68	26.94
<i>RV 03</i>	3.06	1.99	0.78	9.33
<i>rest 03</i>	2.76	0.79	0.98	4.76
<i>OPP 03</i>	61.35	7.78	40.97	74.46
<i>AP 07</i>	30.27	10.20	8.12	47.66
<i>SV 07</i>	10.30	4.34	2.94	22.03
<i>KrF 07</i>	3.11	1.39	0.62	8.85
<i>V 07</i>	8.51	3.68	2.07	18.76
<i>H 07</i>	25.02	12.43	7.95	56.5
<i>FrP 07</i>	14.64	4.48	5.69	24.43
<i>RV 07</i>	5.08	2.99	1.35	15.47
<i>rest 07</i>	3.03	1.00	1.13	6.08
<i>OPP 07</i>	59.79	8.17	45.59	73.41
ΔAP	4.96	2.66	-0.91	15.6
ΔSV	-9.80	3.03	-17.03	-2.96
ΔKrF	0.13	0.66	-1.44	3.51
ΔV	4.40	2.23	-1.55	14.66
ΔH	0.07	2.79	-12.53	5.3
ΔFrP	-2.05	1.67	-5.4	2.72
ΔRV	2.01	1.22	0.14	7.76
$\Delta rest$	0.26	0.70	-1.13	2.59
ΔOPP	-1.56	2.49	-7.72	5

Tabell 1

Vi ser at det er store variasjoner i oppslutning mellom de ulike valgkretsene. Vi ser også at andelen klansmedlemmer er veldig varierende, fra 0, 25 til over 5 prosent med et gjennomsnitt på 1,25. Frammøteprosenten varierer også kraftig ved begge valgene, fra drøyt 40 til godt over 70 prosent.

Lineære regresjoner mellom klansandelen og de ulike avhengige variablene gir følgende sammenhenger:

Variabel	Koeffisient	t-verdi	P-verdi	R ²
<i>AP 07</i>	6.41	6.06	0.00	0.25
<i>SV 07</i>	1.53	3.06	0.00	0.08
<i>KrF 07</i>	-0.06	-0.38	0.70	0.00
<i>V 07</i>	-1.59	-3.82	0.00	0.12
<i>H 07</i>	-8.33	-6.62	0.00	0.29
<i>FrP 07</i>	0.32	0.60	0.55	0.00
<i>RV 07</i>	1.44	4.36	0.00	0.15
<i>rest 07</i>	0.26	2.28	0.02	0.04
<i>OPP 07</i>	-1.88	-1.94	0.05	0.03
ΔAP	0.60	1.91	0.05	0.03
ΔSV	-0.79	-2.22	0.02	0.04
ΔKrF	0.04	0.59	0.55	0.00
ΔV	-0.55	-2.12	0.03	0.04
ΔH	1.02	3.17	0.00	0.08
ΔFrP	-0.91	-5.01	0.00	0.19
ΔRV	0.63	4.76	0.00	0.17
$\Delta rest$	-0.04	-0.54	0.59	0.00
ΔOPP	0.07	0.25	0.80	0.00

Tabell 2

Vi ser at å stemme på AP, SV og RV er positivt korrelert med klansmedlemskap, mens FrP ser ut til å være svakt positivt korrelert. KrF ser ikke ut til å være korrelert i noen retning, mens det å stemme Venstre er negativt korrelert med å være medlem av Klanen. Den klareste sammenhengen finner vi hos høyrevelgerne, som er klart negativt korrelert med klansmedlemmene.

I følge hypotese 1 skulle vi forvente å se en negativ korrelasjon mellom ΔH og *KLAN*. Ser vi på tallene finner vi derimot en positiv korrelasjon. Det kan dermed se ut til at vålerengasupportere i større grad stemte Høyre i 2007 enn i 2003. Det er vanskelig å forklare dette med stadionsaken, men det er en mulighet. Velgerne kan ha valgt bort stadionanlegget til fordel for andre kommunale tjenester, og hvis velgere i områder med lavere klansandel i mindre grad var klar over denne avveiningen, vil det kunne få dette utslaget.

Det kan også være andre grunner til at vi får denne effekten. For å se hvilke observasjoner som driver resultatene er det interessant å se på punktdiagrammer. Disse finnes i vedlegg 6.3.

Vi ser at den positive korrelasjonen mellom forandring i Høyre-oppslutning og klansmedlemskap ser ut til å være drevet delvis av at Høyre tapte mange stemmer i kretser med veldig lav andel klansmedlemmer. Dette gjelder spesielt i Ullern, Nedre Bekkelaget, Persbråten og Bygdøy. Tar vi bort disse observasjonene, sitter vi igjen med en koeffisient på 0,60 og en t-verdi på 2,48, så dette ser ut til å kunne forklare deler av denne effekten.

De partiene som ser ut til å ha mistet oppslutning blant klansmedlemmer er FrP, SV og Venstre. For SV er det vanskelig å se for seg at dette har noe med stadionsaken å gjøre, men det kan tenkes at FrP har blitt straffet av velgerne fordi de sitter i byråd sammen med Høyre, og det samme kan ha skjedd med Venstre. Hvis grunnen til at det ikke er noen synlig nedgang for Høyre er at få klansmedlemmer stemmer Høyre i utgangspunktet – men at flere stemmer på FrP – er dette en mulig forklaring, og underbygger hypotese 3.

En annen indikasjon på at stadionsaken faktisk var en viktig valgkampsak er om den hadde innvirkning på valgdeltagelsen. Valgdeltagelsen er negativt korrelert med klansmedlemskap, og siden valgdeltagelsen i utgangspunktet er lav i områder med høy andel klansmedlemmer burde det i henhold til hypotese 2 være en mulighet for at denne saken fikk en del ekstra velgere til å stemme. Det er derimot ikke mulig å finne støtte for denne hypotesen, da det ikke finnes noen signifikant effekt på valgdeltagelsen i Vålerenga-kretser relativt til andre kretser, verken positiv eller negativ.

4.5 Forandringer i befolkningen

I analysene har vi lagt til grunn at det er den samme velgermassen som stemte i 2003 og i 2007, men dette er en forenkling av virkeligheten. En mulig grunn for at vi ikke ser de antatte effektene på verken valgdeltagelse eller oppslutning om Høyre kan være at befolkningssammensetningen i de fire årene forandret seg på en måte som virker i motsatt retning. Dette vil i så fall være et utelatt variabel-problem, som vil gjøre at kovariansen mellom restleddene og klansvariabelen fortsatt ikke er null.

Fra 1997 til 2006 hadde Oslo kommune og staten et samarbeidsprosjekt for å bedre levekårene i Oslo indre øst. I perioden ble det brukt en milliard kroner på å styrke blant annet oppvekst- og boforhold, og hvis dette har vært vellykket har det sannsynligvis hatt en innvirkning på befolkningssammensetningen. Dette er også kjerneområdene til Vålerenga, så det er ikke umulig at dette kan ha påvirket resultatene i en eller annen retning.

Hvis det i perioden fra 03 til 07 flyttet flere typiske høyrevelgere til Oslo indre øst, kan det være at en relativ nedgang i Høyre-oppslutning har blitt motvirket av at det i 2007 var en høyere andel ”typiske høyrevelgere” bosatt i Vålerenga-kretser, og at denne sammenhengen derfor ikke kommer fram i resultatene. På den annen side er også høyrevelgere ofte flinke til å komme seg til stemmelokalet, noe som burde forsterke den antatte effekten med relativt høyere valgdeltagelse i Vålerenga-kretser.

For å forsøke å se hvilken effekt forandringer i befolkningssammensetningen hadde på endringene fra 2003 til 2007 har jeg sett på tre faktorer; gjennomsnittlig brutto inntekt (INNT), andel av befolkningen med høyere utdanning (UTD) og andelen ikke-vestlige innvandrere (INNV).¹⁰ Disse tallene er ikke tilgjengelige på kretsnivå, så jeg valgte da å bruke tallene for bydel, og brukte disse på alle kretsene innenfor bydelen. Dette er mulig siden valgkretsene følger bydelsgrensene.

Modeller

For å se på om valgresultatene er korrelert med klansmedlemskap på en annen måte hvis vi tar høyde for forandringer i befolkningsstrukturen benyttet jeg følgende modell:

$$(8) \quad \Delta RES_k^p = \beta_0 + \beta_1 KLAN_k + \beta_2 \Delta INNT_{bk} + \beta_3 \Delta UTD_{bk} + \beta_4 \Delta INNV_{bk} + \varepsilon_k^5$$

Der ΔRES fortsatt er forandringen i valgresultat for parti p i krets k , og $KLAN$ er andelen klansmedlemmer. $\Delta INNT$ er forandringen i gjennomsnittlig brutto inntekt,

---

¹⁰ Samtlige tall er hentet fra Utviklings- og kompetanseetaten i Oslo kommune

ΔUTD er forandringen i andelen av befolkningen over 16 år med høyere utdanning, og $\Delta INNV$ er forandringen i andelen ikke-vestlige innvandrere i bydel b .

For å se om valgdeltagelsen forandret seg i vålerengakretser relativt til andre kretser, når vi tar høyde for forandringer i befolknings sammensetningen, benyttet jeg følgende formel:

$$(9) \quad \Delta OPP_k = \beta_0 + \beta_1 KLAN_k + \beta_2 \Delta INNT_{bk} + \beta_3 \Delta UTD_{bk} + \beta_4 \Delta INNV_{bk} + \varepsilon_k^6$$

Der ΔOPP er forandringen i valgdeltagelse fra 03 til 07 i krets k .

Resultater

De nye variablene har følgende kjennetegn:

Variabel	Gjennomsnitt	Standardavvik	Min	Max
$\Delta INNT$	16.26	12.47	-10.97	28.01
ΔUTD	1.55	1.51	-0.47	4.4
$\Delta INNV$	2.89	2.15	0.33	8.1

Tabell 3

Hvis vi ser på hvordan de ulike variablene forklarer forandringen i valgdeltagelse fra 2003 til 2007 får vi disse resultatene:

Avhengig variabel	ΔOPP	$R^2 = 0.30$	
Uavhengig variabel	Koeffisient	t-verdi	P-verdi
$KLAN$	0.15	0.47	0.63
$\Delta INNT$	-0.03	-1.70	0.09
ΔUTD	0.21	0.88	0.38
$\Delta INNV$	-0.48	-3.29	0.00

Tabell 4

Vi ser fortsatt ingen signifikant sammenheng mellom klansmedlemskap og forandringer i valgdeltagelse.

For partiene var sammenhengen mellom klansmedlemskap og endringer i oppslutning når vi tar høyde for befolkningsendringene som følger:

Variabel	Koeffisient	t-verdi	P-verdi	R ²
ΔAP	-0.09	-0.25	0.80	0.21
ΔSV	0.30	0.72	0.47	0.24
ΔKrF	-0.13	-1.36	0.17	0.07
ΔV	-0.12	-0.48	0.63	0.43
ΔH	0.54	1.34	0.18	0.18
ΔFrP	-0.49	-2.18	0.03	0.28
ΔRV	0.22	1.42	0.15	0.35
$\Delta rest$	-0.20	-1.99	0.04	0.13

Tabell 5

Vi ser at den statistisk signifikante positive effekten på AP og RV, og nedgangen til SV og Venstre nå har forsvunnet, og at disse effektene derfor delvis kan forklares med endringer i befolkningsstrukturen. Den negative effekten på FrP holder seg derimot godt¹¹, og det kan fremdeles se ut til at Høyre har gått fram. Det kan derfor se ut til at FrP har tapt stemmer til Høyre i områder med mange Vålerenga-sympatisører.

4.6 Faste effekter

Selv om vi har tatt høyde for enkelte forandringer i befolkningssammensetningen, er det mulig at det også er andre utelatte variabler som kunne være mulig å finne på bydelsnivå. Ved tidligere valg hadde enkelte bydeler direkte valg som et prøveprosjekt, men i 2007 ble det for første gang avholdt direkte valg til alle bydelsutvalgene i Oslo. Hvis dette hadde forskjellige konsekvenser for valget i de forskjellige bydelene – for eksempel ved at enkelte bydelskandidater mobiliserte velgere i sin bydel – vil dette kunne skape støy i analysene.

For å ta høyde for disse uobserverbare bydelstrendene kan man inkludere bydelsfaste effekter. Dette vil ta høyde for alle observerbare og uobserverbare forandringer som er like innad i bydelene. En ulempe med å inkludere bydelsfaste effekter er at all

---

¹¹ Siden tallene i de tre nye variablene er på bydelsnivå gjør dette at statistikkprogrammet oppfatter det som flere observasjoner enn det i virkeligheten er. Det å gjøre et datasett større enn det virkelig er ved å kopiere opp en variabel gir oss ikke mer informasjon (Angrist og Pischke, 2009), og statistisk betyr dette at de nye variablene er samlet i 16 klynger. For å ta høyde for dette kan man benytte cluster-funksjonen. Gjør vi dette på resultatene til FrP blir effekten av klansmedlemskap den samme, men signifikansnivået er nå på 1 % nivå

variasjon i Vålerenga-sympati på tvers av bydeler tas ut. På denne måten mister man nyttig informasjon. Fordelen er at sannsynligheten for at resultatene drives av utelatte variable blir mindre.

Med faste effekter får vi disse resultatene¹²:

Variabel	Koeffisient	t-verdi	P-verdi	R ²
ΔAP	0.28	0.67	0.50	0.03
ΔSV	-0.27	-0.61	0.54	0.04
ΔKrF	-0.11	-0.94	0.34	0.00
ΔV	0.11	0.35	0.72	0.04
ΔH	1.03	2.03	0.04	0.08
ΔFrP	-0.85	-3.01	0.00	0.19
ΔRV	-0.09	-0.58	0.56	0.17
ΔOPP	0.22	0.54	0.59	0.00

Tabell 6

Vi ser fortsatt en klar negativ sammenheng for FrP, men nå er det også en signifikant positiv effekt for Høyre. Dette kan tyde på at en del velgere gikk fra FrP til Høyre i områder med mange klansmedlemmer. En mulig forklaring på dette er at velgere som plasserer seg selv på høyresiden i politikken gikk fra FrP til Høyre i protest mot FrPs standpunkt i stadionsaken. Som tidligere nevnt er ikke FrP et parti som ønsker å prioritere penger til kultur verken i ord eller handling, og at velgerne derfor føler seg sviktet av partiet er en mulig forklaring.

4.7 Effekten på blokkene

For å se på effekten av stadionsaken på de ulike blokkene lagde jeg to nye variabler. En for forandringer i den sosialistiske blokken:

$$(10) \Delta SOS_k = \Delta RES_k^{AP} + \Delta RES_k^{SV} + \Delta RES_k^{RV}$$

Og en for forandringer i den borgelige:

¹² F-tester for om bydelsfaste effekter hører til i modellen er statistisk signifikante på 1 % nivå i alle spesifikasjoner. Jeg vil derfor inkludere disse i de videre analysene.

$$(11) \Delta BOR_k = \Delta RES_k^H + \Delta RES_k^{FrP} + \Delta RES_k^{KrF} + \Delta RES_k^V$$

Disse variablene har følgende kjennetegn:

Variabel	Gjennomsnitt	Standardavvik	Min	Max
ΔSOS	-2.82	2.63	-9.18	7.49
ΔBOR	2.55	2.59	-7.87	10.05

Tabell 7

Ved å se på sammenhengen mellom andelen klansmedlemmer og forandring i oppslutning om de to blokkene, kan vi se i hvilken grad klansmedlemmene aktivt gikk inn for å bytte ut Høyre/FrP-byrådet.

Variabel	Koeffisient	t-verdi	P-verdi	R ²
ΔSOS	0.44	1.42	0.15	0.01
ΔBOR	-0.40	-1.29	0.19	0.01

Tabell 8

Vi ser den forventede effekten med framgang for den sosialistiske blokken og tilbakegang for den borgelige, men disse effektene er ikke statistisk signifikante. Med bydelsfaste effekter forvinner disse effektene helt:

Variabel	Koeffisient	t-verdi	P-verdi	R ²
ΔSOS	-0.08	-0.18	0.86	0.01
ΔBOR	0.17	0.36	0.71	0.01

Tabell 9

Det betyr at vi ikke finner støtte til hypotese 3 i disse analysene.

4.8 Nærområdet til stadion

Hvis vi tenker oss at det er deler av byen der stadionsaken med overveiende sannsynlighet ikke har hatt noen innvirkning på valgresultatet – eller eventuelt har hatt en effekt som drar i motsatt retning på grunn av tilhørighet til andre klubber – kan det være interessant å se hvordan analysene blir hvis vi kun ser på bydelene i området rundt stadiontomta. Dette vil trolig føre til at vi får et tallsett der innbyggerne i de forskjellige valgkretsene er vesentlig likere hverandre, noe som er en fordel rent statistisk. Det er også i disse områdene vi kan forvente å finne de største utslagene av stadionsaken.

Hvis det var andre enkeltsaker som flyttet velgerne i andre deler av byen kan også dette bidra til støy i tallmaterialet. En sak som kan ha flyttet en del velgere er den såkalte ambassadesaken, der det i 2005 ble vedtatt i Oslo bystyre at den amerikanske ambassaden skulle flyttes til Husebyskogen. Selv om denne saken allerede var avgjort, kan dette ha påvirket velgeres syn på partiene, og dermed påvirket oppslutningen. Dette gjelder sannsynligvis spesielt på vestkanten.

Hvis det å bry seg om denne saken er korrelert med klansmedlemskap på noen måte, kan dette skape systematisk støy i tallmaterialet. Dette er ikke utenkelig siden geografi kan antas å være en vesentlig faktor både i forhold til velgernes syn i en lokaliseringsdebatt, og på andelen klansmedlemmer. Vestkanten er i utgangspunktet med først og fremst som kontrollbydeler, men det er valgkretser med relativt lav andel klansmedlemmer også i bydelene på østkanten. Dette gjør at analysene bør kunne gi gode resultater kun med disse bydelene, men en utfordring er at antall observasjoner blir vesentlig mindre. Disse analysene tar også høyde for bydelsfaste effekter, siden dette ser ut til å gi de beste resultatene.

Disse analysene inkluderer kun de fire bydelene i området rundt stadiontomta¹³. Dette er områder der vi bør kunne forvente at en relativt stor del av velgerne var kjent med stadionsaken, og at velgermassen er relativt homogen. Det er derfor interessant å se hva slags effekter vi finner kun i disse 27 valgkretsene.

Variabel	Koeffisient	t-verdi	P-verdi	R ²
ΔAP	0.63	1.91	0.07	0.00
ΔSV	0.05	0.10	0.92	0.00
ΔKrF	-0.07	-1.05	0.30	0.00
ΔV	0.00	0.01	0.99	0.05
ΔH	0.26	1.01	0.32	0.05
ΔFrP	-0.66	-2.33	0.03	0.09
ΔRV	-0.15	-0.52	0.60	0.13
ΔOPP	0.38	0.97	0.34	0.21

Tabell 10

¹³ Dette er bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka, Bjerke og Alna

Vi ser fortsatt en signifikant nedgang for FrP, men nå ser det ut til at de i stor grad har gått til Arbeiderpartiet. Dette er i tråd med hypotese 3, ved at tidligere FrP velgere gikk til Arbeiderpartiet fordi de ønsket å bytte ut Høyre/FrP-byrådet

Dette er også i tråd med hva vi kan forvente i forhold til de sosiologiske antagelsene om hva vålerengasupporterne stemmer. Hvis der er sånn at folk stemmer på bakgrunn av klasseidentifikasjon – og Vålerenga er kjent som et arbeiderklasselag – er det ikke urimelig at supporterne i stor grad stemmer på de to største ”arbeiderklassepartiene”, Arbeiderpartiet og FrP.

5. Konklusjon

Vålerenga har i mange år vært på utkikk etter et eget stadionanlegg, og området ved Valle Hovin viste seg etter hvert å være det mest realistiske alternativet. I kommunevalget 2007 var en av de største enkeltsakene om Oslo kommune skulle selge Vålerenga en stadiontomt til én krone eller ikke. Alle bystyrepartiene stilte seg i forkant av valget positive til dette, med unntak av byrådspartiet Høyre som avviste det på det sterkeste.

Om denne saken ga utslag på valgresultatet eller ikke avhenger av flere forhold. For det første hva som motiverer velgere til å stemme det de stemmer, og i hvilken grad enkeltsaker er avgjørende for stemmegivingen. En annen viktig faktor er hva vålerengasupporterne stemte i utgangspunktet. Hvis en veldig liten andel stemte Høyre ved tidligere valg, kan det være vanskelig å finne noen nedgang fordi det ikke var så mange velgere å miste.

Hvis denne saken virkelig ble en viktig sak for velgerne, burde det være mulig å finne effekter av dette ved å sammenligne valgstatistikk med bruk av regresjonsanalyser. Metoden som ble benyttet var lineære regresjoner mellom endringer i valgdeltagelsen og oppslutningen om de ulike partiene, og andelen av befolkningen som er medlem av Klanen, Vålerengas supporterforening.

En av effektene man kunne forvente å finne var en relativ økning i valgdeltagelse på steder med høy andel klansmedlemmer, ikke minst i området rundt den aktuelle tomta. Dette er derimot en effekt som ikke er mulig å påvise. Fram mot valget i 2007 hadde Oslo et borgelig byråd bestående av Høyre og FrP, og hvis vi antar at vålerengasupportere i større grad enn andre ønsket å bytte ut dette byrådet, burde vi se en relativ fremgang for den sosialistiske blokken. Det er heller ikke mulig å påvise denne effekten.

En annen effekt man kunne tenkes å finne var en relativ nedgang for partiet Høyre, men det ser ut til å ha vært en positiv effekt. I hvilken grad denne effekten er signifikant avhenger av valget av modell. En grunn til at vi ikke finner denne effekten

kan være at få vålerengasupportere stemte på Høyre i utgangspunktet, og at det derfor ikke var så mange velgere å tape.

Et resultat som går igjen i de fleste analysene er at FrP relativt sett mistet oppslutning på steder med høy andel vålerengasupportere. En mulig grunn til dette er at de mistet stemmer til Høyre fra velgere som ikke ønsker offentlig finansiering av kultur. Dette avhenger av en antagelse om at innbyggerne i områder med høy andel klansmedlemmer var mer oppmerksomme på stadionsaken enn andre.

En annen og kanskje mer troverdig grunn til FrPs nedgang er at en del av deres tidligere velgere ønsket seg nytt stadionanlegg, og derfor ønsket å bytte ut det høyredominerte byrådet. Denne hypotesen finner vi støtte for når vi kun ser på nærområdet rundt stadiontomta, ved at FrP ser ut til å ha mistet velgere til Arbeiderpartiet.

Hvilken av disse hypotesene som best forklarer FrPs nedgang er det vanskelig å si noe sikkert om, men det er ikke unaturlig å anta at det kan ha vært en kombinasjon. Uansett ser stadionsaken ut til å ha flyttet på en del velgere, noe som i seg selv er et interessant funn.

Kildeliste

Angrist og Pischke (2009): Mostly Harmless Econometrics, Princeton University Press, New Jersey.

Dahlberg og Mork (2008): "Is there an election cycle in public employment? Separating time effects from election year effects", Institute for Labour Market Policy Evaluation, Working paper No. 3.

Dobbson og Goddard (2006): The Economics of Football, Cambridge University Press, Cambridge.

Dos Santos (2009): Mitt liv som ganske god fotballspiller, Gyldendal, Oslo.

Dhrillon og Peralta (2002): "Economic Theories of Voter Turnout", The Economic Journal, Vol.112, No 480, F332-F352.

Foer (2004): Fotball forklarer verden, Spartacus forlag, Oslo.

Fort (2006): Sports Economics, Pearson Prentice Hall, New Jersey.

Gravdahl (1998): "Consensual Coalitions? Coalition Formation in Norwegian Municipalities", Scandinavian Political Studies, Vol. 21, 307-323.

Hagen (2005): Økonomisk politikk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo.

Harrop og Miller (1987): Elections and Voters, MacMillan, Houndmills.

Marsdal (2007): Frp-koden, Forlaget Manifest AS, Oslo.

Myhre (2006): En god dag for fotball, Frifant Forlag, Nesodden.

Riker og Ordeshook (1968): "A Theory of the Calculus of Voting", The American Political Science Review, Vol. 62, 25-42.

Strøm og Leipart (1993): "Policy, Institutions, and Coalition Avoidance: Norwegian Governments, 1945-1990", *The American Political Science Review*, Vol. 87, No. 4, 870-887.

Sørensen (1995): "The demand for local government goods", *European Journal of Political Research*, Vol. 27, 119-141.

Veiga og Veiga (2007): "Political business cycles at the municipal level", *Public Choice*, Vol. 131, 45-64

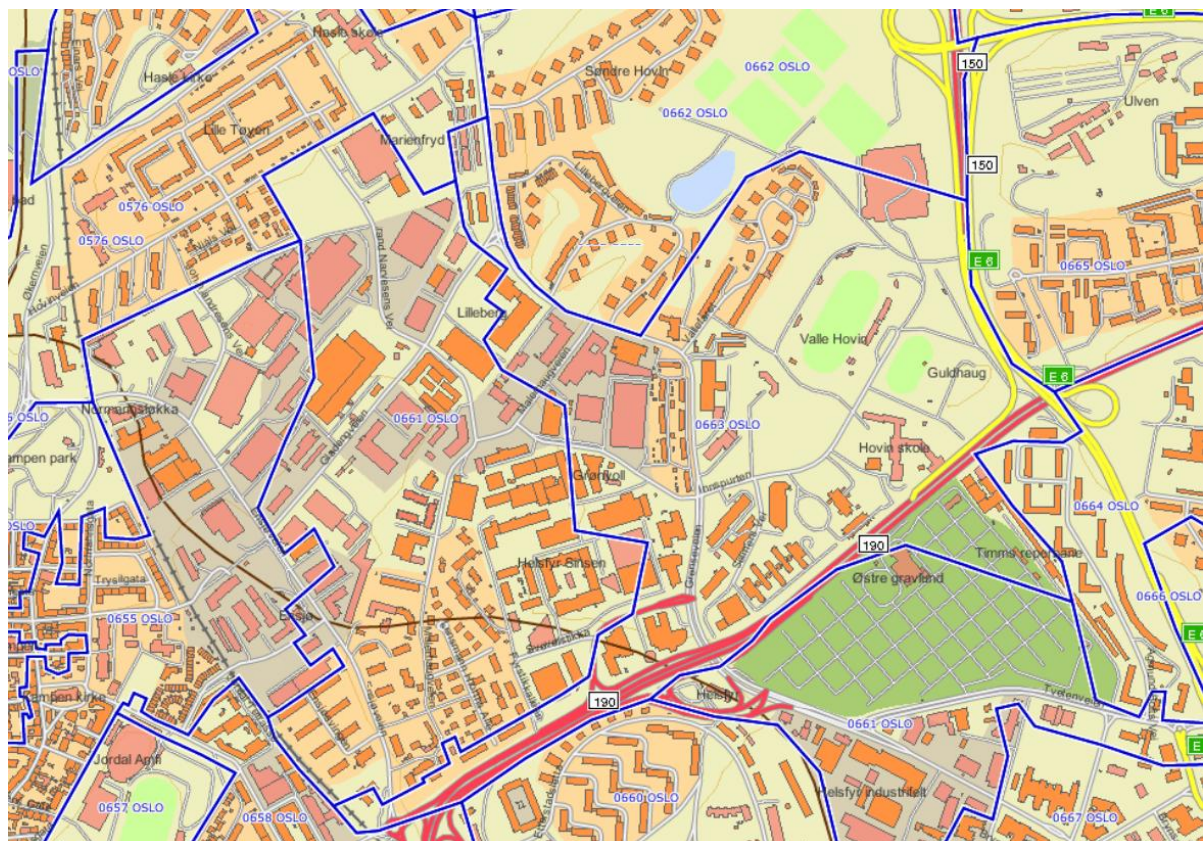
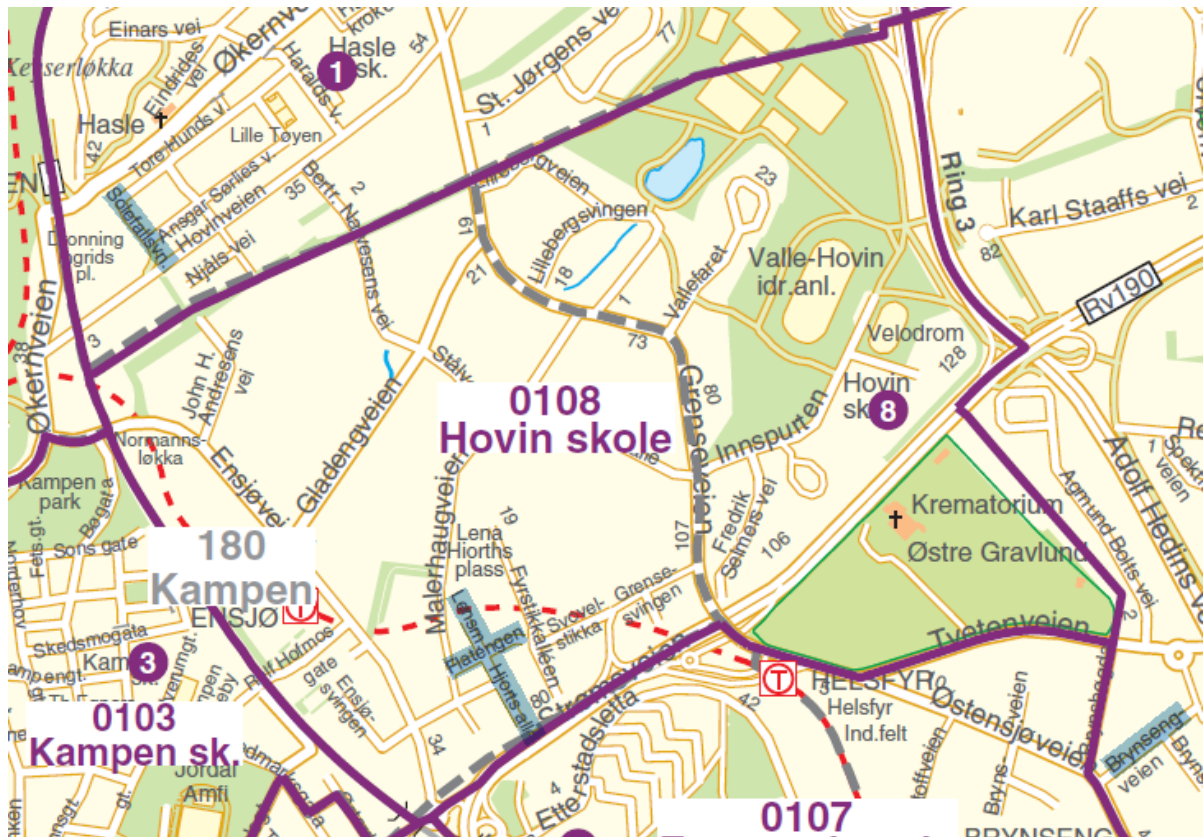

6. Vedlegg

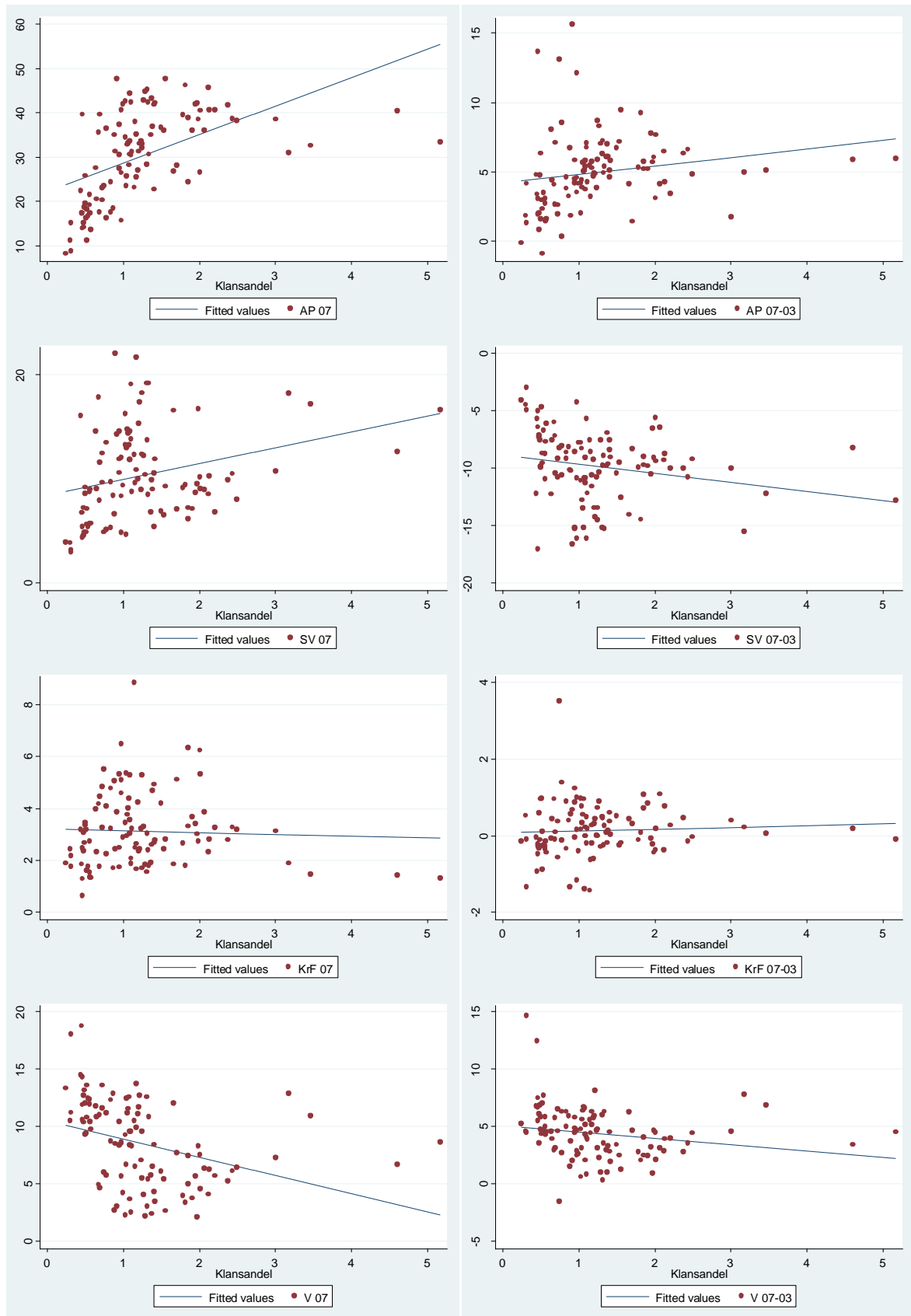
6.1 Forandringer i valgkretser

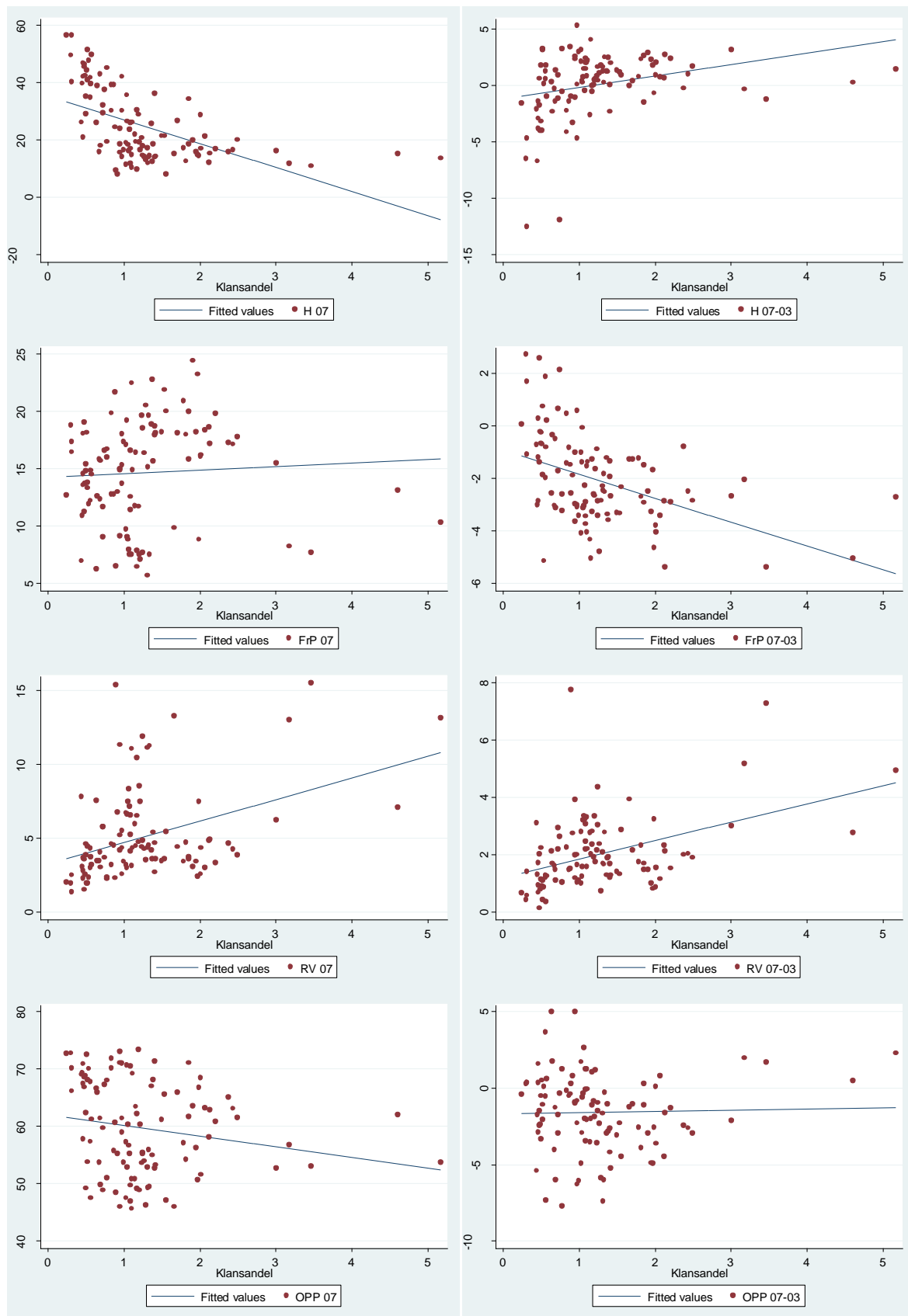
Valgkrets i 2007	Valgkrets fra 2003 benyttet
Hersleb*	Hersleb
Tøyen**	Hersleb
Kampen*	Kampen
Gamlebyen*	Gamlebyen
Jordal**	Vålerenga
Vålerenga*	Vålerenga
Uranienborg menighetshus*	Uranienborg menighetshus
Uranienborg skole*	Uranienborg skole
Schafteløkken**	Frogner seniorsenter
Frogner kirke**	Frogner seniorsenter
Handelsgym*	Handelsgym
Ruseløkka**	Handelsgym
Lysejordet*	Lysejordet
Øraker*	Øraker
Bestum*	Bestum
Smestad*	Smestad
Skøyen**	Smestad
Vinderen*	Vinderen
Ris**	Vinderen
Slemdal*	Slemdal
Midtstuen*	Midtstuen
Grindbakken**	Voksen
Voksen*	Voksen
Huseby*	Huseby
Hovseter*	Hovseter
Persbråten**	Huseby
Ullevål*	Ullevål
Sogn*	Sogn
Korsvoll*	Korsvoll
Tåsen*	Tåsen
Kjelsås*	Kjelsås
Engebråten**	Kjelsås
Grefsen*	Grefsen
Skeidhuset*	Skeidhuset
* grensene er forandret	
** ny valgkrets	

6.2 Kart over Hovin

6.3 Punktdiagrammer

Første kolonne viser sammenhengene mellom klansandelen og resultatene ved valget i 2007, andre kolonne viser sammenhengene mellom differansene fra 03 til 07 og klansandelen.